

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до практичних занять
та самостійної роботи

ФІЛОСОФІЯ БІЗНЕСУ

ТА СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ПРАКТИК

*Філософські засади управління, культури
та розвитку в сучасному світі*

ЦІННОСТІ

КУЛЬТУРА

СТРАТЕГІЯ

ІННОВАЦІЇ

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

ЕТИКА

КУЛЬТУРА

ФІЛОСОФІЯ

УДК: 1:005.21:316.7(072)

DOI:

Рекомендовано вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Протокол № 15 від 25 червня 2026 р.

Філософія бізнесу та соціокультурних практик: методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи (для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальностей В 10 Філософія / В12 Культурологія та музеєзнавство та третього (освітньо-наукового) рівня вищої спеціальності В 10 Філософія). Одеса: Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» / Розробник та укладач: проф. Петінова О. Б., 2026. 74 с.

Рецензенти:

Ірина КАДІЄВСЬКА, доктор філософських наук, професор кафедри гуманітарних та соціально-економічних дисциплін,

Військова Академія

Оксана ІВАНОВА, кандидат філософських наук, доцент кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін,

Міжнародний університет

Розробник та укладач:

Оксана ПЕТІНОВА, доктор філософських наук, професор кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик,

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи з дисципліни «Філософія бізнесу та соціокультурних практик» призначені для здобувачів вищої освіти, які опановують сучасні підходи до аналізу бізнесу як складного соціокультурного явища. Видання містить програму навчальної дисципліни, структуру курсу, тематику практичних занять, завдання для самостійної роботи, критерії оцінювання, перелік індивідуальних навчально-дослідних завдань, а також питання до підсумкового контролю та рекомендовані джерела. Зміст методичних рекомендацій спрямований на формування у здобувачів системного розуміння взаємозв'язку філософських, етичних, управлінських і культурологічних аспектів бізнесу. Особливу увагу приділено розвитку аналітичного мислення, навичок критичної рефлексії, міждисциплінарного підходу та здатності застосовувати теоретичні знання у практичних ситуаціях. Запропоновані семінари, круглі столи, кейс-стаді, рольові ігри та дискусії сприяють активному залученню здобувачів до навчального процесу, формуванню професійних компетентностей та розвитку навичок роботи в команді, аргументації власної позиції й ухвалення управлінських рішень у сфері культури та бізнесу. Видання адресоване здобувачам другого (магістерського) рівня ОНП «Філософія бізнесу та соціокультурних практик», третього (освітньо-наукового) рівня ОНП «Філософія», а також може використовуватися здобувачами вищої освіти першого (бакалаврського) рівня ОПП «Менеджмент соціокультурної діяльності», викладачами і всіма, хто досліджує філософію бізнесу, культурні індустрії та сучасні соціокультурні трансформації.

© Петінова О. Б., 2026

© ДЗ «ПНПУ імені К. Д. Ушинського», 2026

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

ЗМІСТ

Передмова.....	2
Програма навчальної дисципліни.....	4
Структура навчальної дисципліни.....	6
Теми практичних занять.....	7
Перелік питань для самостійної роботи.....	7
Критерії оцінювання за різними видами роботи.....	8
Перелік тем до індивідуальних навчально-дослідних завдань (ІНДЗ).....	16

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗА
ТЕМАМИ:**

1. <i>Семінар</i> «Філософія бізнесу: предмет, методологія, міждисциплінарні зв'язки»	17
2. <i>Круглий стіл</i> «Цінності, етика та соціальна відповідальність бізнесу»	23
3. <i>Кейс – стаді</i> «Бізнес і культура: соціокультурні практики, інституції, комунікація»	28
4. <i>Рольова гра</i> «Лідерський виклик у культурній організації»	33
5. <i>Семінар з елементами евристичної бесіди</i> «Управління закладами культури та культурно-орієнтованими бізнес-структурами»	39
6. <i>Семінар-практикум</i> «Стратегічний аналіз бізнес-середовища та соціокультурних процесів»	47
7. <i>Дискусія</i> «Глобальні виклики, кризи та трансформації бізнесу і культури»	55
8. <i>Круглий стіл</i> «Міжкультурна комунікація, мультикультуралізм та міжнародний імідж»	61
ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ.....	68
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ.....	70
Декларація про використання генеративного ШІ у підготовці рукопису (відповідно до таксономії GAIDeT (2025))	73

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

Передмова

У сучасних умовах глобальних трансформацій, цифровізації, розвитку креативної економіки та посилення ролі культури як ресурсу суспільного розвитку особливої актуальності набуває підготовка фахівців, здатних осмислювати соціокультурні та економічні процеси не лише на прикладному, а й на світоглядному та стратегічному рівнях. Дисципліна «Філософія бізнесу та соціокультурних практик» формує цілісне бачення взаємозв'язку економічної діяльності, культурних процесів, суспільних цінностей і людського потенціалу, сприяючи розвитку критичного мислення, аналітичних компетентностей та здатності приймати відповідальні управлінські рішення.

Вивчення дисципліни дозволяє здобувачам освіти усвідомити філософські засади сучасного бізнесу, природу соціокультурних змін, механізми взаємодії економічних, культурних і соціальних інститутів, а також роль людини як суб'єкта управлінської, підприємницької та культуротворчої діяльності. Особливого значення набуває розуміння ціннісних, етичних і гуманістичних вимірів управління в умовах суспільної невизначеності, кризових викликів та необхідності забезпечення сталого розвитку.

Для здобувачів освітніх програм у галузях менеджменту соціокультурної діяльності, філософії та міждисциплінарних гуманітарних студій дисципліна є важливою платформою для інтеграції теоретичних знань і практичних підходів до аналізу соціокультурних процесів, функціонування культурних інституцій, креативних індустрій та сучасних бізнес-моделей. Вона сприяє формуванню професійної здатності здійснювати стратегічний аналіз, прогнозувати суспільні тенденції, розробляти інноваційні проєкти та ефективно діяти в динамічному соціокультурному середовищі. Дисципліна «Філософія бізнесу та соціокультурних практик» забезпечує фундаментальну світоглядну, методологічну та практикоорієнтовану підготовку, необхідну для майбутніх фахівців, дослідників і управлінців, діяльність яких пов'язана з осмисленням і розвитком сучасних соціокультурних та економічних процесів.

Мета навчальної дисципліни: формування у здобувачів вищої освіти цілісного філософсько-методологічного бачення бізнесу як соціокультурного феномену, здатності до критичного аналізу, стратегічного мислення та прийняття обґрунтованих управлінських рішень у сферах культури й бізнесу.

Очікувані результати навчання дисципліни:

знати:

- філософські засади аналізу бізнесу як соціокультурної практики;
- базові теоретичні концепції та підходи філософії бізнесу, бізнес-етики, соціальної відповідальності та корпоративної культури;
- зв'язки філософії бізнесу з культурологією, соціальною філософією, економікою, менеджментом та гуманітарними практиками;

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

- принципи організації комунікації між бізнесом, культурними інституціями, органами влади та громадянським суспільством;
- моделі управління закладами культури та культурно-орієнтованими бізнес-структурами з урахуванням економічних, правових та етичних чинників;
- теоретичні засади лідерства, мотивації та професійного розвитку у сфері культури;
- підходи до аналізу конкурентного бізнес-середовища, міжнародних бізнес-процесів та системи показників їх оцінювання;
- сучасні глобальні виклики та трансформації, що впливають на соціокультурні та бізнес-процеси.

уміти:

- здійснювати філософсько-критичний аналіз бізнесових і соціокультурних практик у різних культурних контекстах;
- генерувати інноваційні ідеї та концепції розвитку бізнесу і культури;
- мотивувати команди та організовувати спільну діяльність у сфері культури й бізнесу;
- діагностувати культурні потреби суспільства та проєктувати шляхи їх задоволення;
- застосовувати культурологічні знання з усвідомленням соціальної та етичної місії професійної діяльності;
- ефективно взаємодіяти з представниками інших професійних сфер і громадськістю;
- прогнозувати та моделювати культурний і бізнес-розвиток регіонів та організацій;
- розробляти стратегії міжкультурної комунікації, мультикультуралізму й толерантності для досягнення бізнесових і соціокультурних цілей та формування позитивного міжнародного іміджу України.

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ БІЗНЕСУ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ПРАКТИКИ

Тема 1. Філософія бізнесу: предмет, методологія, міждисциплінарні зв'язки
Філософія бізнесу як галузь сучасного філософського знання: становлення, основні підходи та напрями дослідження. Бізнес як форма соціальної дії, інституціоналізована практика та спосіб продукування соціальних смислів. Онтологічні, гносеологічні та аксіологічні виміри бізнесу. Методологічні підходи до аналізу бізнесу: філософський, культурологічний, соціально-філософський, економічний, антропологічний. Бізнес у контексті модерну, постмодерну та метамодерну. Взаємозв'язок філософії бізнесу з етикою, соціальною філософією, філософією культури, менеджментом, економікою, політичною філософією та іншими гуманітарними й інтелектуальними практиками.

Тема 2. Цінності, етика та соціальна відповідальність бізнесу

Аксіологічні засади бізнес-діяльності: цінності, норми, ідеали та смисли економічної активності. Філософські концепції бізнес-етики. Корпоративна соціальна відповідальність як соціокультурний феномен. Принципи сталого розвитку та їх філософське осмислення. Соціальна місія бізнесу у сфері культури та креативних індустрій. Культурні, моральні та ціннісні дилеми сучасного бізнесу в умовах глобалізації та криз. Етичні стандарти, кодекси поведінки та відповідальність бізнесу перед суспільством і культурною спільнотою.

Тема 3. Бізнес і культура: соціокультурні практики, інституції, комунікація

Бізнес у системі культурних інституцій та соціальних практик. Культура як ресурс і середовище бізнес-діяльності. Виявлення та аналіз культурних потреб суспільства й окремих соціальних груп. Бізнес як інструмент задоволення культурних потреб і реалізації культурних прав. Комунікація бізнесу з органами влади, закладами культури, науково-дослідними установами, громадськими організаціями та засобами масової інформації. Публічний простір, культурна політика та партнерські моделі взаємодії бізнесу й культури.

Тема 4. Лідерство, мотивація та професійний розвиток у сфері культури і бізнесу

Філософські концепції лідерства та управління людським потенціалом. Лідерство як соціокультурний і ціннісний феномен. Мотивація персоналу як механізм формування спільних цілей та ідентичностей. Професійний розвиток

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

особистості й груп у культурних та бізнес-організаціях. Управління знаннями, компетентностями та творчим потенціалом. Етичні та аксіологічні засади управлінських і кадрових рішень.

**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.
СТРАТЕГІЧНИЙ ВИМІР ФІЛОСОФІЇ БІЗНЕСУ ТА
СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ПРАКТИК**

Тема 5. Управління закладами культури та культурно-орієнтованими бізнес-структурами

Філософські та управлінські моделі організації діяльності закладів культури й креативних індустрій. Інституційна природа культурних організацій. Економічні, правові та етичні аспекти управління. Баланс культурної місії та економічної ефективності. Стратегічне й операційне управління культурно-орієнтованими бізнес-структурами. Інституційна спроможність і сталий розвиток культурних організацій у ринковому середовищі.

Тема 6. Стратегічний аналіз бізнес-середовища та соціокультурних процесів

Конкурентне галузеве й територіальне бізнес-середовище у сфері культури та креативних індустрій. Методологія стратегічного аналізу бізнесових і соціокультурних процесів. Інструменти оцінювання бізнес-процесів, культурних проєктів і програм. Система показників ефективності. Прогнозування та моделювання розвитку організацій і регіонів в умовах невизначеності та ризику.

Тема 7. Глобальні виклики, кризи та трансформації бізнесу і культури

Глобалізаційні процеси та їх вплив на бізнес і культуру. Цифровізація, технологічні зрушення та нові формати соціокультурних практик. Ризики та кризи у сфері бізнесу і культури. Філософія кризових і антикризових рішень. Адаптація культурних інституцій і бізнес-структур до трансформацій міжнародного середовища.

Тема 8. Міжкультурна комунікація, мультикультуралізм та міжнародний імідж

Філософські засади міжкультурної взаємодії та діалогу культур. Мультикультуралізм і толерантність як соціокультурні та бізнес-ресурси. Стратегії міжкультурної комунікації в міжнародному бізнес-середовищі. Формування позитивного іміджу держави та культурна дипломатія. Просування українських цінностей у світі через бізнес, культуру та комунікативні технології.

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістовних модулів і тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	усього	Л.	Пр.	Інд.	С.р.
1	2	3	4	5	6
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.					
Філософські засади бізнесу як соціокультурної практики					
Тема 1. Філософія бізнесу: предмет, методологія, міждисциплінарні зв'язки	14	2	2		10
Тема 2. Цінності, етика та соціальна відповідальність бізнесу	12	2	2		8
Тема 3. Бізнес і культура: соціокультурні практики, інституції, комунікація	14	2	2		10
Тема 4. Лідерство, мотивація та професійний розвиток у сфері культури і бізнесу	14	2	2		10
Всього за змістовим модулем I	54	8	8		38
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.					
Стратегічний вимір філософії бізнесу та соціокультурних практик					
Тема 5. Управління закладами культури та культурно-орієнтованими бізнес-структурами	14	2	2		10
Тема 6. Стратегічний аналіз бізнес-середовища та соціокультурних процесів	14	2	2		10
Тема 7. Глобальні виклики, кризи та трансформації бізнесу і культури	14	2	2		10
Тема 8. Міжкультурна комунікація, мультикультуралізм та міжнародний імідж	14	2	2		10
Всього за змістовим модулем II	56	8	8		40
ІНДЗ (доповідь з презентацією (з використанням ІІІ))				10	
Усього:	120	16	16	10	78

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ теми	Назва теми Форма заняття	Кількість годин
		денна
1	Семінар «Філософія бізнесу: предмет, методологія, міждисциплінарні зв'язки»	2
2	Круглий стіл «Цінності, етика та соціальна відповідальність бізнесу»	2
3	Кейс – стаді «Бізнес і культура: соціокультурні практики, інституції, комунікація»	2
4	Рольова гра «Лідерський виклик у культурній організації»	2
5	Семінар з елементами евристичної бесіди «Управління закладами культури та культурно-орієнтованими бізнес-структурами»	2
6	Семінар-практикум «Стратегічний аналіз бізнес-середовища та соціокультурних процесів»	2
7	Дискусія «Глобальні виклики, кризи та трансформації бізнесу і культури»	2
8	Круглий стіл «Міжкультурна комунікація, мультикультуралізм та міжнародний імідж»	2
Разом		16

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ теми	Назва теми	Кі-ть годин	Форма контролю
		Денна	
1	Філософія бізнесу: предмет, методологія, міждисциплінарні зв'язки Онтологічні, гносеологічні та аксіологічні виміри бізнесу. Методологічні підходи до аналізу бізнесу: філософський, культурологічний, соціально-філософський, економічний, антропологічний. Бізнес у контексті модерну, постмодерну та метамодерну.	10	Індивідуальна, групова співбесіда усне опитування, перевірка практичних завдань, екзамен
2	Цінності, етика та соціальна відповідальність бізнесу Соціальна місія бізнесу у сфері культури та креативних індустрій. Культурні, моральні та ціннісні дилеми сучасного бізнесу в умовах глобалізації та криз. Етичні стандарти, кодекси поведінки та відповідальність бізнесу перед суспільством і культурною спільнотою.	8	
3	Бізнес і культура: соціокультурні практики, інституції, комунікація Комунікація бізнесу з органами влади, закладами культури, науково-дослідними установами, громадськими організаціями та засобами масової інформації. Публічний простір, культурна політика та партнерські моделі взаємодії бізнесу й культури.	10	

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

4	<i>Лідерство, мотивація та професійний розвиток у сфері культури і бізнесу</i> Професійний розвиток особистості й груп у культурних та бізнес-організаціях. Управління знаннями, компетентностями та творчим потенціалом. Етичні та аксіологічні засади управлінських і кадрових рішень.	10
5	<i>Управління закладами культури та культурно-орієнтованими бізнес-структурами</i> Стратегічне й операційне управління культурно-орієнтованими бізнес-структурами. Інституційна спроможність і сталий розвиток культурних організацій у ринковому середовищі.	10
6	<i>Стратегічний аналіз бізнес-середовища та соціокультурних процесів</i> Система показників ефективності. Прогнозування та моделювання розвитку організацій і регіонів в умовах невизначеності та ризику.	10
7	<i>Глобальні виклики, кризи та трансформації бізнесу і культури</i> Філософія кризових і антикризових рішень. Адаптація культурних інституцій і бізнес-структур до трансформацій міжнародного середовища.	10
8	<i>Міжкультурна комунікація, мультикультуралізм та міжнародний імідж</i> Формування позитивного іміджу держави та культурна дипломатія. Просування українських цінностей у світі через бізнес, культуру та комунікативні технології.	10
Разом:		78

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗА РІЗНИМИ ВИДАМИ РОБОТИ

Вид роботи	бали	Критерії
Практичні заняття	0 балів	Здобувач не володіє навчальним матеріалом, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань, ніколи не задає питання, незацікавлений у вивченні матеріалу; відповідь на запитання невпевнена, хаотична або відсутня. Систематично відсутні рішення практичних завдань.
	1-2 бал	Здобувач володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, показує слабе знання понятійного апарату та невміння працювати з джерелами інформації. Відповідь містить суттєві помилки у визначенні понять.
	3-4 бали	Здобувач активно працює на практичному занятті. Вільно володіє програмним матеріалом, демонструє розуміння та засвоєння матеріалу, набуті навички та вміння самостійно опрацьовувати матеріал, вести пошук необхідної наукової інформації, ставити і розв'язувати наукові проблеми, розмірковувати, робити власні висновки. В повному обсязі

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

		володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Уміє розмірковувати, робити власні висновки. Вміє сформулювати своє ставлення до певної проблеми, теми; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади; вміє знаходити найбільш адекватні форми розв'язання суперечностей; активно, дуже добре працює в парі/групі/команді; здатний публічно представити матеріал у вигляді презентації, відповідей на запитання тощо. Відповіді на запитання повні, обґрунтовані, логічно побудовані, з прикладами практичного використання..
Самостійна робота	0 балів	Здобувач розпізнає деякі об'єкти вивчення та визначає їх на побутовому рівні, може описувати деякі об'єкти вивчення; має фрагментарні уявлення з предмета вивчення; виконує елементарні прийоми практичних завдань.
	1-2 бал	Здобувач виконує більшість видів практичних завдань і самостійної роботи. Виконання завдань характеризується повнотою з декількома помилками суттєвого характеру.
	3 бали	Здобувач виконує всі види практичних завдань і самостійної роботи. Вміє застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних завдань, успішно, комплексно вирішує поставлені завдання. Виконання завдань характеризується повнотою з декількома помилками не суттєвого характеру
	4 бали	Здобувач виконує всі види практичних завдань і самостійної роботи. Вміє застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних завдань. Бездоганно, творчо розв'язує типові, комбіновані й нестандартні задачі різними способами, здатний проаналізувати й узагальнити отриманий результат Вміє самостійно опрацьовувати матеріал, вести пошук необхідної наукової інформації, зокрема й електронної, аналізувати й передавати її.
Індивідуальне навчально- дослідне завдання <i>доповідь з презентацією (з використанням III)</i>	0 балів	Не зараховуються доповідь і презентації, які є плагіатом або передруком з мережі Інтернет; проблема не розкрита або дана інформація не в контексті завдання; завдання не виконано. Автор(ка) не в змозі презентувати матеріал в аудиторії.
	1 бал	Зміст доповіді не відповідає плану, інформація не точна або пропущена, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал представлений схематично, відсутні висновки та узагальнення і внутрішня логічна послідовність. Доповідь не є результатом творчої праці. Проблема не розкрита або дана інформація не в контексті завдання. Доповідь не відображає зміст роботи, автор(ка) не володіє предметом дослідження. Виконані завдання частково є результатом власної

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

		оригінальної роботи. Не продемонстровано аналіз і редагування згенерованого ШІ тексту, не застосовано критичне мислення, не оцінюються доречність, точність та надійність отриманої інформації. Презентація повністю не відповідає вимогам щодо обсягу, оформлення та викладу змісту, багато її частин не має відношення до теми дослідження. Презентація здається випадковою, нашвидку зробленою, чи незакінченою. Наявні значні фактичні помилки, незрозумілості та нерозуміння теми. За змістом і структурою доповідь і презентація не відповідають вимогам і фаху. Оформлення і мова суттєво не відповідають академічним стандартам. Не вказано, які частини були створені за допомогою ШІ. Не надано опис процесу взаємодії з генеративним ШІ, включаючи використані запити та методи обробки отриманих результатів генерації. Презентація здається випадковою, нашвидку зробленою, чи незакінченою. Наявні значні фактичні помилки, незрозумілості та нерозуміння теми. Оформлення тексту доповіді і презентації має суттєві недоліки. Або презентація відсутня. Автор(ка) не може презентувати матеріал в аудиторії, не може відповісти на питання від аудиторії.
	2-3 бали	Доповідь не дуже якісна, не опрацьована актуальність теми, теоретичний аналіз дано описово, змістовний матеріал представлений схематично, тема не розкрита, частина значимої інформації відсутня, робота не відповідає обсягу, її оформлення не відповідає вимогам. Автор(кою) представлено власну позицію за даною проблематикою на побутовому рівні без аргументації, висновки є нелогічними і необґрунтованими, творчий підхід відсутній. Виконані завдання частково є результатом власної оригінальної роботи. Не продемонстровано аналіз і редагування згенерованого ШІ тексту, не застосовано критичне мислення, не оцінюються доречність, точність та надійність отриманої інформації. Надано фрагментарний опис процесу взаємодії з генеративним ШІ, включаючи використані запити та методи обробки отриманих результатів генерації. У виконанні презентації наявні суттєві недоліки і є окремі недоліки у її оформленні. Побудова презентації не дає чіткого уявлення про тему дослідження. Презентація погано організована, без творчих знахідок, багато необхідних елементів пропущені. В ній не визначені ключові положення, інформація не точна, на більшість запитань не можливо знайти відповідь. За змістом і структурою презентація не відповідає вимогам, відсутня логіка. Оформлення і мова мають суттєві недоліки щодо відповідності академічним стандартам. Автор(ка) не впевнено презентує матеріал в аудиторії, губиться у відповідях на питання від аудиторії, відповіді на запитання фрагментарні, або відсутні.
	4-5 балів	Доповідь задовільна, загалом відповідає вимогам,

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

		теоретичний аналіз містить неточності, змістовний матеріал представлений схематично, проблема розкрита при формальному використанні фахових термінів, наявні ознаки компіляції, відсутні узагальнення. Поручена логіка представленого матеріалу. Деякі висновки є нелогічними і необґрунтованими. Власна думка не достатньо аргументована фактами, творчий підхід відсутній. Виконані завдання частково є результатом власної оригінальної роботи. Частково продемонстровано теоретичний аналіз згенерованого ШІ тексту, але не представлено навички його редагування, не застосовано критичне мислення, не оцінюються доречність, точність та надійність отриманої інформації. Наочні матеріали представлені в презентації мають фрагментований характер й не відображають зміст передбачуваного дослідження. За змістом і структурою доповідь і презентація є логічні й фахові, але частково не відповідають вимогам. Оформлення і мова частково не відповідають академічним стандартам. Не завжди вказано, які частини були створені за допомогою ШІ. Автор(ка) не впевнено презентує матеріал в аудиторії, губиться у відповідях на питання від аудиторії.
	6-7 балів	Доповідь якісна із незначними порушеннями, опрацьована актуальність теми. Представлено власну точку зору при розкритті проблеми. Проблема розкрита з використанням сучасного аналітичного і методологічного інструментарію, основних термінів і понять у контексті відповіді (теоретичні зв'язки й обґрунтування не присутні або явно не простежуються). Дано аргументацію своєї думки з опорою на факти, є творчий підхід. Проте наукове обґрунтування виконано схематично, позиція автора(ки) і наукові/навчальні тексти формально узгоджені, зустрічається порушення логіки викладу. Аналіз літературних джерел зроблений поверхнево, інколи відсутні узагальнення, наукова полеміка, авторські висновки, посилання на першоджерела. Виконані завдання є результатом власної оригінальної роботи. Проведено інтерпретаційний аналіз і редагування згенерованого ШІ тексту, застосовано критичне мислення, але не оцінюються доречність, точність та надійність отриманої інформації. Презентація виконана з дотриманням академічних вимог. У цілому, за змістом і структурою доповідь і презентація відповідають вимогам, логічні, фахові. Оформлення і мова відповідають академічним стандартам. Наявні вказівки, які частини були створені за допомогою ШІ. Автор(ка) впевнено презентує матеріал в аудиторії, але губиться у відповідях на питання від аудиторії.
	8-9 балів	Доповідь якісна, актуальність теми повністю розкрита із зазначенням невирішених раніше аспектів, правильно визначені об'єкт і предмет власного дослідження, метод відповідає тематиці та поставленій задачі. Автор(ка)

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

		демонструє вміння використовувати у дослідженні сучасний аналітичний і методологічний інструментарій, працювати з літературними джерелами, в логічній послідовності проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань, формулювати висновки за темою дослідження. Представлено власну точку зору (позицію, ставлення) при розкритті проблеми. Проблема розкрита на теоретичному рівні, з обґрунтуваннями, з достатнім використанням фахових термінів і понять у контексті відповіді. Власна думка аргументована фактами, є творчий підхід. Виконані завдання є результатом власної оригінальної роботи. Презентація виконана самостійно і відповідає встановленим академічним вимогам, тема розкрита, усі її частини містять важливі твердження за темою дослідження, відображає глибокий пошук при дослідженні та застосування навичок мислення високого рівня, привертає увагу аудиторії, але має в основі декілька ключових положень, які не повністю розкривають тему дослідження, мають місце окремі недоліки не принципового характеру у виконанні презентації та її оформленні. Автор(ка) вільно презентує матеріал в аудиторії, впевнено відповідає на питання від аудиторії, але подекуди може припускатися незначних помилок. Доповідь і презентація підготовлені без використання ШІ, але його застосування було здійснено для пошуку джерел, що містять позиції та думки вчених про напрями та способи вирішення поставленого завдання (з обов'язковим посиланням на відповідні джерела).
	10 балів	Подана у доповіді інформація чітка і зрозуміла. Автор(ка) демонструє вміння використовувати у дослідженні сучасний аналітичний і методологічний інструментарій, творчий підхід, самостійність, оригінальність в опрацюванні матеріалу. Відображена світоглядна позиція автора(ки), його/її погляд на сутність проблеми. Проблема розкрита на теоретичному рівні, у зв'язках і з обґрунтуваннями, з точним і повним використанням фахових термінів і понять у контексті відповіді. Робота логічна, послідовна, композиційно чітка. Дано аргументацію своєї думки з опорою на реальні факти, узагальнення і висновки дозволяють чітко визначити авторську позицію. Доповідь логічна, повна, стисла, проілюстрована бездоганно оформленими наочними матеріалами. Відповіді на запитання правильні, стислі, аргументовані. Презентація виконана самостійно і відповідає змісту темі дослідження; хід дослідження представлений чітко, структуровано і логічно; тему розкрито повно й різнобічно; дотримані всі вимоги щодо технічного й естетичного оформлення роботи й орфографічного стандарту. У презентації відображено глибоке розуміння та усвідомлення матеріалу, творчий підхід до поставлених задач. Малюнки, фото, анімації – у кількості,

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

		виправданій змістом презентації. Робота виконана творчо і самостійно. Презентація характеризується оригінальністю. Доповідь і презентація підготовлені без використання ІІІ.
Підсумкова контрольна робота	0	Здобувач менше ніж на 30% завдань надав правильну відповідь – не достатній рівень знань
	1 бали	Здобувач не менше ніж на 30% завдань надав правильну відповідь – початковий рівень знань
	2-3 бали	Здобувач не менше ніж на 50% завдань надав правильну відповідь – початковий рівень знань
	4 балів	Здобувач на 51% - 70% завдань надав правильну відповідь – середній рівень знань
	5 балів	Здобувач на 71% - 90% завдань надав правильну відповідь – достатній рівень знань
	6 балів	Здобувач на 91% - 100% завдань надав правильну відповідь – високий рівень знань

На практичному занятті, під час презентації ІНДЗ/практичних завдань здобувач за умови використання ІІІ повинен надати короткий коментар: як саме він його використовував? Що вдалося, а що було неточним? Як він оцінює його допомогу? (Це дозволяє побачити процес мислення, а не лише результат).

Критерії оцінювання підсумкового контролю (екзамен)

Навчальна дисципліна «Філософія бізнесу та соціокультурних практик» за навчальним планом передбачає підсумковий контроль у формі усного екзамену, на який відводиться 20 балів. Здобувач вищої освіти може скласти екзамен, якщо кількість отриманих впродовж вивчення дисципліни балів не менше як 40. Накопичені здобувачем бали під час вивчення навчальної дисципліни не анулюються, а сумуються. Оцінка за екзамен не може бути меншою за кількість накопичених ним балів.

Бали	Критерії
0 балів	Відповіді на запитання відсутні.
1-5 балів	Відповіді на запитання безсистемні, неповні, невпевнені, що свідчить про незнання основного матеріалу, допущено помилки у визначенні понять та категорій, невміння узагальнювати. Відсутні приклади практичного використання.
6-10 балів	Здобувач виявляє розуміння основних положень питання, але спостерігається значна поверховість знань; визначення термінів і понять не зовсім чітке, висновки і узагальнення аргументовані слабо, в них мають місце помилки і невірне тлумачення. Здобувач не в змозі надати наукове пояснення практичним подіям.
11-15 балів	Відповіді на запитання загалом правильні, але виклад матеріалу недостатньо систематизований, окремі знання недостатньо глибокі, у висновках і узагальненнях є окремі неточності. Здобувач намагається аналізувати реальні

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

	події на теоретичних засадах, робити власні висновки, проте припускається незначних помилок у наведенні прикладів практичного використання.
16-20 балів	Відповідь на запитання є повною, змістовною і вичерпною. Здобувач виявляє правильне розуміння теоретичного та нормативного матеріалу, робить доказові висновки і узагальнення, пов'язані з явищами навколишнього життя, майбутньою спеціальністю.

Критерії оцінювання за всіма видами контролю

Сума балів	Критерії оцінки
Відмінно (90-100 А)	Здобувач демонструє міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає програмі навчальної дисципліни, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях; реалізує теоретичні положення навчальної дисципліни виконуючи практичні завдання у сфері філософії бізнесу та соціокультурних практик. При виконанні практичних завдань проявляє вміння самостійно вирішувати поставлені завдання, активно включається в обговорення, відстоює власну точку зору в питаннях та рішеннях, що розглядаються. Оцінка нижче 100 балів обґрунтовується недостатнім розкриттям теоретичних питань навчальної дисципліни, або тим, що студент проявляє невпевненість в тлумаченні теоретичних положень чи складних практичних завдань.
Добре (82-89 В)	Здобувач демонструє ґрунтовні знання та впевнене володіння навчальним матеріалом у обсязі, що відповідає програмі дисципліни. Він проводить аналіз практичних соціокультурних ситуацій, вміє застосовувати теоретичні положення для вирішення конкретних завдань і прийняття рішень у сфері філософії бізнесу та соціокультурних практик. При цьому допускає поодинокі, несуттєві помилки, які самостійно виявляє та виправляє, забезпечуючи правильність і логічність виконаних завдань. Здобувач демонструє здатність критично осмислювати альтернативні управлінські та ціннісні рішення у сфері бізнесу й соціокультурних практик, працює з філософськими та соціально-аналітичними алгоритмами аналізу, використовує інструменти стратегічного мислення, соціального впливу й планування, зберігаючи концептуальну цілісність, системність і послідовність.
Добре (74-81 С)	Здобувач на достатньому рівні володіє навчальним матеріалом дисципліни, знає основні теоретичні положення, передбачені програмою, аналізує типові управлінські та соціокультурні ситуації у сфері бізнесу, культури й креативних індустрій та пропонує обґрунтовані способи їх розв'язання. У процесі аналізу інколи припускається неточностей, які усуває за методичної підтримки викладача або в ході колегіального обговорення. Здобувач пояснює базові принципи та методи філософського, аксіологічного й соціокультурного аналізу бізнес-практик, коректно застосовує інструменти стратегічного мислення, соціальної відповідальності та прийняття управлінських рішень. Виявлені помилки не мають системного характеру.

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

Задовільно (64-73 D)	Здобувач розуміє основні положення навчальної дисципліни, котрі є визначальними і орієнтується у напрямі вирішення практичних завдань. Здобувач розуміє практичні завдання, має пропозиції щодо напрямку їх вирішення. Самостійно вирішує завдання за зразком, допускає значну кількість неточностей, помилок, котрі усуває під керівництвом викладача, підтримки з боку однокурсників.
Задовільно (60-63 E)	Здобувач поверхнево опанував навчальний зміст, передбачений програмою навчальної дисципліни, володіє основними положеннями на мінімально допустимому рівні. Виконання практичних завдань, формалізоване: є відповідність алгоритму, виконує практичні завдання за підтримки з боку викладача зі значними труднощами; демонструє нестійкі навички міжособистісної взаємодії, але відсутнє глибоке розуміння логіки при аналізі задач.
Незадовільно (35-59 FX)	Здобувач має фрагментарні знання, опанувавши менше половини обсягу навчального змісту, передбаченого програмою навчальної дисципліни. Відсутнє цілісне усвідомлення навчального матеріалу. Здобувач працює пасивно, практичні завдання виконує переважно з помилками, виправляє помилки лише при виконанні нескладних практичних завдань. Здобувач допускається до повторного складання екзамену.
Незадовільно (0-34 F)	Здобувач не виконує вимоги програми навчальної дисципліни: не сформовані знання уміння та навички. Здобувач не допускається до екзамену та проходить повторне вивчення дисципліни.

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

**ПЕРЕЛІК ТЕМ ДО ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИХ
ЗАВДАНЬ (ІНДЗ)**
(доповідь з презентацією)

№ з/п	Тематика (за вибором)
1	Бізнес як форма раціоналізації соціальної дії у концепції М. Вебера
2	Економічна дія між мораллю та інструментальною раціональністю: філософський аналіз
3	Філософія сталого розвитку: бізнес між економічним зростанням і культурною відповідальністю (на основі документів ООН «Agenda 2030», доповідей Римського клубу)
4	Етичні дилеми штучного інтелекту та алгоритмічного управління в бізнесі
5	Цифровий бізнес і трансформація соціокультурних практик сучасності
6	Бізнес як інструмент культурної дипломатії та «м'якої сили» держави
7	Міжкультурна комунікація в бізнесі: філософія діалогу культур
8	Міжкультурна комунікація в бізнесі: філософія діалогу культур
9	Бізнес і національна культура: економічні практики як носії ідентичності
10	Кризове управління як форма практичної філософії бізнесу
11	Бізнес-стратегії в умовах невизначеності: філософія ризику
12	Мотивація як культурний феномен: від економічної вигоди до ціннісного залучення
13	Лідерство як етична практика: філософські моделі відповідального управління
14	Бізнес і публічний простір: філософія партнерства культури, держави та ринку
15	Креативні індустрії як новий тип соціокультурного виробництва
16	Бізнес у добу метамодерну: між іронією постмодерну та новим етичним пафосом
17	Корпоративна культура як форма колективної ідентичності організації
18	Бізнес і біовлада: філософія управління людиною в економічних системах
19	Соціальна відповідальність бізнесу як форма сучасної етики відповідальності
20	Бізнес як виробництво соціальних смислів: символічний вимір економічної діяльності

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ БІЗНЕСУ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ПРАКТИКИ

Практичне заняття № 1

Тема: «Філософія бізнесу: предмет, методологія,
міждисциплінарні зв'язки»

Форма заняття: семінар

Мета:

навчальна: поглибити знання здобувачів щодо предметного поля філософії бізнесу, її методологічних засад та міждисциплінарних взаємозв'язків у контексті сучасних соціально-економічних процесів.

розвиваюча: розвивати здатність до критичного осмислення бізнесу як соціокультурного феномена, застосування філософської методології до аналізу бізнес-практик і ведення аргументованої наукової дискусії.

виховна: формувати світоглядні орієнтири відповідального підприємництва, усвідомлення етичних засад бізнесової діяльності та її ролі у забезпеченні суспільного розвитку.

Обладнання: мультимедійна презентація; роздатковий матеріал; кейси для аналізу; фліпчарт або інтерактивна дошка.

Структура заняття:

I. Організаційний етап (Привітання. Перевірка присутності. Оголошення теми та мети заняття. Мотивація навчальної діяльності).

Проблемне запитання

Чи може бізнес існувати без філософії, цінностей та світоглядних орієнтирів?

II. Актуалізація опорних знань

Фронтальне опитування

1. Що таке філософія?
2. Які функції виконує філософія у суспільстві?
3. Що розуміють під поняттям «бізнес»?
4. Які цінності лежать в основі сучасного підприємництва?
5. Чим відрізняється економічний підхід до бізнесу від філософського?

III. Обговорення теоретичних питань (усно)

Питання 1. Філософія бізнесу як галузь знання (передумови виникнення філософії бізнесу; бізнес як об'єкт філософської рефлексії; предмет філософії бізнесу; місце філософії бізнесу в системі гуманітарного знання)

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

Дискусійне питання: Чи є бізнес лише механізмом отримання прибутку, чи він виконує ширшу соціокультурну місію?

Питання 2. Методологія філософії бізнесу (принципи філософського аналізу бізнесу; діалектичний підхід; феноменологічний підхід; герменевтичний підхід; аксіологічний аналіз бізнесу; системний та міждисциплінарний підходи.

Завдання для обговорення: Визначити, який із методологічних підходів найбільш ефективний для аналізу сучасного бізнесу.

Питання 3. Міждисциплінарні зв'язки філософії бізнесу

Філософія бізнесу та: економіка; менеджмент; соціологія; психологія; культурологія; етика; політологія.

Робота з таблицею

Галузь знань	Що запозичує філософія бізнесу
Економіка	теорії ринку, підприємництва
Соціологія	соціальні відносини, інститути
Психологія	мотивацію та поведінку людей
Етика	моральні норми бізнесу
Культурологія	цінності та корпоративну культуру
Менеджмент	управлінські практики

IV. Практична частина

Завдання 1. Аналіз висловлювань

Проаналізуйте наведені твердження:

Група 1. «Мета бізнесу полягає не лише у прибутку, а й у створенні цінності для суспільства».

Група 2. «Етичний бізнес є більш успішним у довгостроковій перспективі».

Група 3. «Корпоративна культура є практичним втіленням філософії компанії».

Орієнтовні питання: Які філософські ідеї містить висловлювання? Чи погоджуєтеся ви з ним? Наведіть приклади.

Завдання 2. Аналіз кейсу

Кейс: Компанія отримала можливість значно збільшити прибуток, але для цього необхідно скоротити значну частину персоналу.

Питання для аналізу

1. Які моральні дилеми виникають?
2. Які зацікавлені сторони залучені до ситуації?
3. Як проблему оцінять: економіст; менеджер; соціолог; філософ?
4. Яке рішення можна вважати соціально відповідальним?

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

Завдання 3. Міні-дебати

Тема: «Головною метою бізнесу є прибуток».

Студенти поділяються на дві групи: прихильники тези та опоненти тези.

Час на підготовку – 5 хвилин.

V. Підбиття підсумків

Питання для рефлексії

1. Що нового ви дізналися про філософію бізнесу?
2. Які методи філософського аналізу бізнесу вам видалися найбільш продуктивними?
3. Чому сучасний бізнес потребує філософського осмислення?
4. Як філософія бізнесу впливає на формування корпоративної культури?

Узагальнюючий висновок: Філософія бізнесу є міждисциплінарною галуззю знання, що досліджує ціннісні, світоглядні та соціокультурні основи підприємницької діяльності. Вона забезпечує методологічний інструментарій для осмислення бізнесу не лише як економічного механізму, а й як важливого суспільного інституту, відповідального за створення матеріальних і духовних цінностей.

**Методичні вказівки до виконання самостійної роботи до теми
«Філософія бізнесу: предмет, методологія, міждисциплінарні зв'язки»**

Питання для самостійного опрацювання

1. Онтологічні, гносеологічні та аксіологічні виміри бізнесу

Онтологічний вимір бізнесу: бізнес як форма суспільного буття; бізнес як соціальний інститут; матеріальні та символічні аспекти бізнесової діяльності; бізнес як механізм створення економічної та соціальної реальності.

Гносеологічний вимір бізнесу: знання як стратегічний ресурс сучасного бізнесу; роль інформації та інновацій; особливості прийняття рішень в умовах невизначеності; бізнес-аналітика та управління знаннями.

Аксіологічний вимір бізнесу: цінності підприємництва; етика бізнесу; довіра як соціальний капітал; корпоративна соціальна відповідальність; баланс між прибутком та суспільним благом.

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягає онтологічна специфіка бізнесу?
2. Чому знання вважають одним із ключових ресурсів сучасної економіки?
3. Які цінності визначають діяльність сучасних компаній?
4. Чи може бізнес існувати поза моральними орієнтирами?

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

2. Методологічні підходи до аналізу бізнесу

Філософський підхід: передбачає осмислення сутності бізнесу, його соціального призначення, світоглядних засад та ціннісних орієнтирів.

Культурологічний підхід: розглядає бізнес як складову культури, досліджує корпоративну культуру, символи, традиції та комунікативні практики організації.

Соціально-філософський підхід: акцентує увагу на взаємодії бізнесу та суспільства, аналізує вплив підприємництва на соціальну структуру, соціальні зміни та процеси глобалізації.

Економічний підхід: зосереджується на механізмах виробництва, розподілу, обміну та споживання ресурсів, ефективності діяльності та ринкових закономірностях.

Антропологічний підхід: досліджує людину як суб'єкта бізнесу, мотивацію підприємницької діяльності, поведінкові стратегії та культурну зумовленість економічних практик.

Питання для самоконтролю

1. Які можливості та обмеження має кожен із підходів?
2. Чому сучасний бізнес потребує міждисциплінарного аналізу?
3. Які аспекти бізнесу найкраще пояснює антропологічний підхід?
4. У чому полягають відмінності між економічним та соціально-філософським аналізом бізнесу?

3. Бізнес у контексті модерну, постмодерну та метамодерну

Бізнес доби модерну (раціоналізація економічної діяльності; індустріалізація; культ ефективності та прогресу; бюрократичні форми управління; домінування економічної доцільності).

Бізнес доби постмодерну (глобалізація; мережеві форми організації; брендинг та символічна економіка; фрагментація ідентичностей; зростання ролі інформації та комунікації).

Бізнес в умовах метамодерну (поєднання прагматизму та ціннісної орієнтації; соціальна відповідальність бізнесу; екологічна свідомість; розвиток цифрових технологій та штучного інтелекту; пошук балансу між економічною ефективністю та гуманістичними цінностями).

Питання для самоконтролю

1. Які характеристики бізнесу притаманні модерному суспільству?
2. Як глобалізація змінила характер бізнесу в епоху постмодерну?
3. Які ознаки метамодерного бізнесу можна спостерігати сьогодні?
4. Чому проблема цінностей стає дедалі важливішою для сучасного підприємництва?

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

Практичні завдання

Завдання 1. Побудуйте порівняльну таблицю:

Критерій	Модерн	Постмодерн	Метамодерн
Провідна цінність			
Тип організації бізнесу			
Роль людини			
Основні ризики			

Завдання 2. Підготуйте коротке аналітичне повідомлення (2–3 сторінки) на одну з тем:

- Бізнес як форма соціального буття.
- Ціннісні засади сучасного підприємництва.
- Корпоративна культура як об'єкт філософського аналізу.
- Бізнес між прибутком і соціальною відповідальністю.
- Метамодерні тенденції розвитку бізнесу.

Завдання 3. Оберіть відому міжнародну або українську компанію та проаналізуйте її діяльність з позицій: онтологічного; гносеологічного; аксіологічного підходів. Результати представте у вигляді презентації або аналітичного есе.

Домашнє завдання: Підготувати есе (2–3 сторінки) на одну з тем:

1. «Чи може бізнес бути моральним?»
2. «Філософія успіху в сучасному підприємстві».
3. «Соціальна відповідальність бізнесу: необхідність чи маркетинг?»

Творче завдання

Проаналізувати філософію відомої компанії (наприклад, Apple, Google або Tesla) та визначити її ключові цінності, місію і вплив на корпоративну культуру.

Рекомендована література

1. Політика. Арістотель. Політика / пер. з давньогрец. та передм. О. Кислюка. Київ: Основи, 2000. 239 с.
2. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму / пер. з нім. О. Погорілого. Київ : Наш Формат, 2018. 216 с.
3. Drucker P. F. The Practice of Management. New York : Harper & Row, 1954. 404 р.

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

4. Fukuyama F. Trust: The Social Virtues and the Creation of Prosperity. New York : Free Press, 1995. 480 p.
5. Bauman Z. Liquid Modernity. Cambridge : Polity Press, 2000. 228 p.
6. Habermas J. The Theory of Communicative Action. Vol. 1: Reason and the Rationalization of Society / transl. by T. McCarthy. Boston : Beacon Press, 1984. 465 p.
7. Lyotard J.-F. The Postmodern Condition: A Report on Knowledge / transl. by G. Bennington, B. Massumi. Minneapolis : University of Minnesota Press, 1984. 110 p.
8. Vermeulen T., van den Akker R. Notes on Metamodernism. *Journal of Aesthetics & Culture*. 2010. Vol. 2. Article 5677. DOI: [10.3402/jac.v2i0.5677](https://doi.org/10.3402/jac.v2i0.5677).
9. Florida R. The Rise of the Creative Class: And How It's Transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life. New York : Basic Books, 2002. 404 p.
10. Crane A., Matten D. Business Ethics: Managing Corporate Citizenship and Sustainability in the Age of Globalization. 6th ed. Oxford : Oxford University Press, 2004.
11. The Oxford Handbook of Business Ethics / ed. by G. G. Brenkert, T. L. Beauchamp. Oxford : Oxford University Press, 2010. 744 p.
12. Sen A. On Ethics and Economics. Oxford : Basil Blackwell, 1987.

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

Практичне заняття № 2

Тема: «Цінності, етика та соціальна відповідальність бізнесу»

Форма заняття: круглий стіл

Мета:

навчальна: поглибити знання здобувачів щодо аксіологічних засад бізнес-діяльності, філософських концепцій бізнес-етики, корпоративної соціальної відповідальності та принципів сталого розвитку як сучасних вимірів економічної активності.

розвиваюча: формувати здатність до аргументованого філософського діалогу, критичного аналізу етичних дилем бізнесу, розвиток навичок ведення наукової дискусії в форматі круглого столу.

виховна: сприяти формуванню ціннісних орієнтирів відповідального підприємництва, усвідомленню соціальної значущості бізнесу та його ролі у сталому розвитку суспільства.

Обладнання: мультимедійна презентація; відеофрагменти (за потреби); роздаткові матеріали з кейсами; фліпчарт або інтерактивна дошка; картки для ролей учасників дискусії.

Структура заняття:

I. Організаційний етап (Привітання. Перевірка присутності. Оголошення теми, мети та формату заняття. Розподіл ролей учасників (модератор, доповідачі, експерти, опоненти).

Проблемне запитання: Чи може бізнес бути ефективним, залишаючись при цьому морально відповідальним і соціально орієнтованим?

II. Актуалізація опорних знань

Міні-обговорення (фронтальна бесіда):

1. Що таке цінності в контексті бізнес-діяльності?
2. У чому полягає різниця між етикою та правом у бізнесі?
3. Що означає «соціальна відповідальність бізнесу»?
4. Які приклади етичних або неетичних бізнес-практик вам відомі?
5. Чому сталий розвиток став ключовою концепцією сучасної економіки?

III. Основна частина – Круглий стіл

Регламентований блок виступів

Тема I. Аксіологічні засади бізнес-діяльності: цінності, норми, ідеали та смисли економічної активності (Бізнес як система ціннісних орієнтацій. Конфлікт економічної раціональності та моральних норм. Людський вимір економічної діяльності)

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

Дискусійне питання: Чи можуть економічні інтереси суперечити базовим моральним цінностям суспільства?

Тема 2. Філософські концепції бізнес-етики (Деонтологічний підхід. Утилітаристська етика. Етика відповідальності. Корпоративна етика як практика)

Дискусійне питання: Яка етична концепція є найбільш адекватною для сучасного бізнесу?

Тема 3. Корпоративна соціальна відповідальність як соціокультурний феномен (CSR як стратегія і як ціннісна практика. Бізнес і суспільство: модель взаємодії. Етичний імідж і репутаційний капітал)

Дискусійне питання: Чи є корпоративна соціальна відповідальність щирою етичною практикою чи інструментом маркетингу?

Тема 4. Принципи сталого розвитку та їх філософське осмислення (Економічний, соціальний та екологічний виміри сталості. Відповідальність перед майбутніми поколіннями. Етика глобальної відповідальності)

Дискусійне питання: Чи можливий бізнес-успіх без урахування принципів сталого розвитку?

IV. Дискусійно-аналітичний блок

Завдання 1. Філософський аналіз тверджень (робота в групах)

Група 1: «Бізнес існує лише для отримання прибутку».

Група 2: «Етичність є конкурентною перевагою компанії».

Група 3: «Соціальна відповідальність бізнесу – це нова форма моралі»

Орієнтовні питання: Які філософські позиції відображено? Чи погоджуєтеся ви з твердженням? Які аргументи можна навести «за» і «проти»?

Завдання 2. Аналіз етичного кейсу (міні-групи). Ситуація: компанія планує перенести виробництво в іншу країну, де нижчі витрати, але це призведе до скорочення працівників у власній країні.

Питання:

1. Які етичні дилеми виникають?
2. Хто є зацікавленими сторонами?
3. Як оцінити ситуацію з позиції бізнесу, держави, суспільства?
4. Яке рішення можна вважати соціально відповідальним?

Завдання 3. Вільна дискусія. Тема: «Чи можливий бізнес без етики в умовах глобалізованого світу?»

Регламент: виступи до 2 хвилин, обов'язкова аргументація позиції.

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

V. Підбиття підсумків.

Рефлексивні питання:

1. Які ідеї були для вас найбільш дискусійними?
2. Чи змінилася ваша думка щодо ролі етики в бізнесі?
3. Яке значення має соціальна відповідальність для сучасних компаній?
4. Як поєднати прибутковість і моральність у бізнесі?

Узагальнюючий висновок: Сучасний бізнес є не лише економічним інститутом, але й складним соціокультурним феноменом, що функціонує на перетині цінностей, етичних норм і суспільних очікувань. Філософське осмислення бізнесу дозволяє інтегрувати економічну раціональність із моральною відповідальністю та принципами сталого розвитку.

**Методичні вказівки до виконання самостійної роботи до теми
«Цінності, етика та соціальна відповідальність бізнесу»**

Питання для самостійного опрацювання

1. Соціальна місія бізнесу у сфері культури та креативних індустрій

Бізнес як учасник культурного розвитку суспільства. Меценатство, благодійність та соціальне інвестування. Взаємодія бізнесу і культурних інституцій. Соціокультурна відповідальність підприємств у сфері мистецтва, освіти та культурної спадщини. Роль бізнесу в розвитку креативної економіки та культурних індустрій.

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягає соціальна місія бізнесу в сучасному суспільстві?
2. Які форми підтримки культури використовує сучасний бізнес?
3. Як креативні індустрії впливають на економічний розвиток держави?
4. Яким чином бізнес може сприяти збереженню культурної спадщини?

2. Культурні, моральні та ціннісні дилеми сучасного бізнесу в умовах глобалізації та криз

Глобалізація як чинник трансформації бізнес-етики. Етичні виклики цифрової економіки. Проблеми соціальної нерівності, екологічної відповідальності та дотримання прав людини. Бізнес у кризових ситуаціях: війна, пандемії, економічні потрясіння. Етичні стандарти та кодекси поведінки як механізми регулювання діяльності організацій.

Питання для самоконтролю

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

1. Які моральні дилеми постають перед бізнесом у глобалізованому світі?
2. Чому проблема сталого розвитку набула особливого значення для підприємництва?
3. Яку роль відіграють корпоративні кодекси етики?
4. Як бізнес має реагувати на соціальні та гуманітарні кризи?

Практичні завдання

Завдання 1. Заповніть таблицю:

Категорія	Зміст	Приклад реалізації
Бізнес-етика		
Корпоративна соціальна відповідальність		
Сталий розвиток		
Соціальне підприємництво		
Корпоративне громадянство		

Завдання 2. Підготуйте аналітичне повідомлення (2–3 сторінки) на одну з тем:

- Бізнес між прибутком та суспільним благом.
- Етичні виклики цифрової економіки.
- Корпоративна соціальна відповідальність як філософська проблема.
- Бізнес і культура: напрями взаємодії.
- Принципи сталого розвитку в сучасних бізнес-практиках.

Завдання 3. Проаналізуйте діяльність української або міжнародної компанії щодо реалізації принципів корпоративної соціальної відповідальності.

Орієнтовний план аналізу: місія та цінності компанії; соціальні проєкти; екологічні ініціативи; етичні стандарти діяльності; внесок у розвиток культури або місцевих громад.

Домашнє завдання:

Проаналізувати діяльність сучасної компанії (на вибір) з позиції: системи цінностей; етичної моделі поведінки; рівня соціальної відповідальності; відповідності принципам сталого розвитку

Рекомендована література

1. Carroll A. B., Brown J. A. *Business & Society: Ethics, Sustainability, and Stakeholder Management*. 11th ed. Boston : Cengage Learning, 2023. 720 p.
2. Crane A., Matten D., Glozer S., Spence L. J. *Business Ethics: Managing Corporate Citizenship and Sustainability in the Age of Globalization*. 6th ed. Oxford : Oxford University Press, 2025. 624 p.
3. Florida R. *The Rise of the Creative Class*. New York : Basic Books, 2014. 484 p.
4. Freeman R. E., Harrison J. S., Zyglidopoulos S. *Stakeholder Theory: Concepts and Strategies*. Cambridge : Cambridge University Press, 2018. 288 p. DOI: 10.1017/9781108539500.
5. Fukuyama F. *Trust: The Social Virtues and the Creation of Prosperity*. New York : Free Press, 1995. 480 p.
6. Porter M. E., Kramer M. R. Creating Shared Value. *Harvard Business Review*. 2011. Vol. 89(1–2). P. 62–77. URL: <https://hbr.org/2011/01/the-big-idea-creating-shared-value>
7. Sachs J. D. *The Age of Sustainable Development*, New York Chichester, West Sussex: Columbia University Press, 2015. <https://doi.org/10.7312/sach17314>
8. Schwartz M. S. *Business Ethics: An Ethical Decision-Making Approach*. Wiley-Blackwell, 2017. 336 p.
9. Sen A. *On Ethics and Economics*. Oxford : Blackwell Publishing, 1987.
10. United Nations Global Compact. *The Ten Principles of the UN Global Compact*. URL: <https://unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles>
11. United Nations. *Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. URL: <https://sdgs.un.org/2030agenda>

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

Практичне заняття № 3

Тема: «Бізнес і культура: соціокультурні практики, інституції, комунікація»

Форма заняття: кейс-стаді

Мета:

навчальна: поглибити знання здобувачів щодо бізнесу як елемента системи культурних інституцій, ролі культури як ресурсу бізнес-діяльності, механізмів виявлення культурних потреб суспільства та специфіки бізнесу як інструменту реалізації культурних прав.

розвиваюча: формувати навички аналізу соціокультурних кейсів, критичного осмислення взаємодії бізнесу і культури, розвитку аналітичного мислення та здатності до міждисциплінарного підходу.

виховна: сприяти усвідомленню культури як базової цінності суспільства, формуванню відповідального ставлення до культурних потреб різних соціальних груп та розумінню соціальної ролі бізнесу у культурному розвитку.

Обладнання: мультимедійна презентація; роздаткові матеріали з кейсами; відеофрагменти (за потреби); фліпчарт або інтерактивна дошка; аналітичні картки для групової роботи.

Структура заняття:

I. Організаційний етап (Привітання. Перевірка присутності. Оголошення теми, мети та формату заняття (кейс-стаді))

Розподіл студентів на аналітичні групи.

Проблемне запитання: Чи може бізнес формувати культуру, чи він лише реагує на вже існуючі культурні потреби?

II. Актуалізація опорних знань

Міні-обговорення (фронтальна бесіда):

1. Що таке культура як соціальний феномен?
2. Які функції виконує культура в суспільстві?
3. Як бізнес пов'язаний із культурними інституціями?
4. Що таке культурні потреби?
5. Чи можна розглядати культуру як ресурс економічного розвитку?

III. Основна частина – аналіз кейсів (50 хв.)

Кейс-аналіз 1 (групова робота)

Кейс: Міжнародна компанія відкриває мережу креативних просторів у великому місті, поєднуючи бізнес, мистецтво та освітні події. Частина громадян підтримує ініціативу, інша вважає це комерціалізацією культури.

Питання для аналізу:

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

1. Чи є цей проєкт прикладом культурного розвитку чи комерціалізації культури?
2. Які культурні інституції залучені або трансформуються?
3. Які соціальні групи отримують/втрачають вигоду?
4. Як бізнес впливає на культурну ідентичність міського середовища?

Кейс-аналіз 2 (міні-групи)

Кейс: Компанія розробляє цифрову платформу для популяризації локальної культури та традицій, але використовує алгоритми, які віддають перевагу масовому контенту, витісняючи локальні культурні ініціативи.

Питання для аналізу:

1. Які культурні потреби суспільства враховані/ігноровані?
2. Чи порушується принцип культурного різноманіття?
3. Які етичні проблеми виникають у цифровій комунікації культури?
4. Як можна змінити модель платформи для балансу інтересів?

Кейс-аналіз 3 (експертна дискусія)

Кейс: Бізнес інвестує у великий фестиваль сучасного мистецтва, який стає популярним, але поступово втрачає автентичність через комерційні спонсорські вимоги.

Питання для обговорення:

1. Де межа між підтримкою культури і її комерціалізацією?
2. Чи може бізнес бути нейтральним у культурному полі?
3. Які моделі партнерства бізнесу і культури можливі?
4. Хто має визначати культурну політику в таких проєктах?

IV. Узагальнююча дискусія

Тема: «Бізнес як актор культурної політики: можливості та ризики»

Форма: вільні короткі виступи (до 2 хвилин)

V. Підбиття підсумків

Рефлексивні питання:

1. Яке місце займає бізнес у сучасному культурному просторі?
2. Чи завжди бізнес впливає на культуру позитивно?
3. Як поєднати економічну ефективність і культурну автентичність?
4. Які ризики комерціалізації культури є найбільш значущими?

Узагальнюючий висновок: Сучасний бізнес функціонує не лише як економічний інститут, але й як важливий учасник культурних процесів. Він одночасно виступає ресурсом розвитку культури, механізмом задоволення культурних потреб і потенційним чинником її трансформації. Філософсько-

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

культурологічний аналіз дозволяє виявити складні взаємозв'язки між економічною логікою бізнесу та ціннісними основами культури.

**Методичні вказівки до виконання самостійної роботи до теми:
«Бізнес і культура: соціокультурні практики, інституції, комунікація»**

Питання для самостійного опрацювання

1. Комунікація бізнесу з органами влади, інституціями культури, науково-дослідними установами, громадськими організаціями та ЗМІ (Бізнес у системі суспільних комунікацій: сутність, рівні та функції взаємодії. Діалог бізнесу і держави як механізм формування економічної та культурної політики. Партнерство бізнесу із закладами культури (музеї, театри, культурні центри) як форма розвитку креативних індустрій. Співпраця з науково-дослідними установами як інструмент інноваційного розвитку та соціального інтелекту. Роль громадських організацій у формуванні соціально відповідального бізнесу. Засоби масової інформації як канал формування публічного іміджу бізнесу та інструмент соціальної комунікації. Етичні стандарти публічної комунікації бізнесу).

Питання для самоконтролю:

1. Які основні форми комунікації бізнесу з державними структурами?
2. Яку роль відіграють культурні інституції у партнерстві з бізнесом?
3. Чому співпраця бізнесу з науковими установами є стратегічно важливою?
4. Як громадські організації впливають на соціальну відповідальність бізнесу?
5. Які ризики та етичні виклики виникають у взаємодії бізнесу зі ЗМІ?

2. Публічний простір, культурна політика та партнерські моделі взаємодії бізнесу й культури (Публічний простір як сфера перетину економічних, соціальних і культурних практик. Бізнес як актор формування сучасного публічного простору. Культурна політика держави: цілі, інструменти та механізми реалізації. Партнерські моделі взаємодії бізнесу і культури: меценатство, спонсорство, державно-приватне партнерство, креативні хаби, культурні кластери. Роль бізнесу у розвитку локальних культурних ініціатив та урбаністичних проєктів. Баланс між комерціалізацією культури та збереженням її автентичності).

Питання для самоконтролю:

1. Що таке публічний простір у соціокультурному вимірі?
2. Які основні інструменти культурної політики держави?

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

3. У чому полягає специфіка державно-приватного партнерства у сфері культури?
4. Які існують моделі взаємодії бізнесу й культурних інституцій?
5. Як уникнути надмірної комерціалізації культурних практик?

Практичні завдання

Завдання 1. Заповніть таблицю

Категорія	Зміст	Приклад реалізації
Бізнес-комунікація з державою		
Бізнес і культурні інституції		
Бізнес і наукові установи		
Бізнес і громадські організації		
Бізнес і засоби масової інформації		
Публічний простір		
Культурна політика		
Державно-приватне партнерство		

Завдання 2. Аналітичне повідомлення (2–3 сторінки)

Підготуйте аналітичний текст на одну з тем:

- Бізнес як актор культурної політики сучасного суспільства
- Комунікація бізнесу і держави: виклики та перспективи
- Медіа як інструмент формування іміджу соціально відповідального бізнесу
- Партнерство бізнесу і культури в умовах креативної економіки
- Публічний простір як поле взаємодії бізнесу, культури і суспільства

Завдання 3. Аналітичний кейс

Проаналізуйте діяльність української або міжнародної компанії з позиції її комунікації з суспільними інституціями.

Орієнтовний план аналізу: характер взаємодії з державними структурами; співпраця з культурними інституціями; взаємодія з науковими установами; участь у громадських ініціативах; медіастратегія та публічна комунікація; внесок у формування публічного простору

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

Домашнє завдання:

Підготувати аналітичне есе (2–3 сторінки), тема за вибором:

1. «Бізнес і культура: партнерство чи конфлікт?»
2. «Чи можна комерціалізувати культуру без втрати її автентичності?»
3. «Цифрові платформи як нові культурні інституції»

Творче завдання: Проаналізувати один сучасний культурний або креативний бізнес-проект (фестиваль, музей, платформа, бренд) за критеріями: культурна функція; соціальні групи впливу; рівень комерціалізації; вплив на культурну ідентичність; інституційна роль у культурному просторі

Рекомендована література

1. Carroll A. B., Buchholtz A. K. *Business & Society: Ethics, Sustainability, and Stakeholder Management*. 11th ed. Boston: Cengage Learning, 2023. 720 p. <https://doi.org/10.1093/hebz/9780198810070.001.0001>
2. Crane A., Matten D., Glozer S., Spence L. J. *Business Ethics: Managing Corporate Citizenship and Sustainability in the Age of Globalization*. 5th ed. Oxford: Oxford University Press, 2023. 624 p.
3. Freeman R. E., Harrison J. S., Wicks A. C., Parmar B. L., de Colle S. *Stakeholder Theory: The State of the Art*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. 304 p.
4. Florida R. *The Rise of the Creative Class Revisited*. New York: Basic Books, 2012. 512 p.
5. Habermas J. *The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society*. Cambridge: MIT Press, 1989.
6. Porter M. E., Kramer M. R. Creating Shared Value. *Harvard Business Review*. 2011. Vol. 89(1–2). P. 62–77. URL: <https://hbr.org/2011/01/the-big-idea-creating-shared-value>
7. Sachs J. D. *The Age of Sustainable Development*. New York: Columbia University Press, 2015.
8. Castells M. *The Rise of the Network Society*. 2nd ed. Oxford: Wiley-Blackwell, 2010.
9. United Nations. *Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. 2015. URL: <https://sdgs.un.org/2030agenda>
10. United Nations Global Compact. *The Ten Principles of the UN Global Compact*. URL: <https://unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles>

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

Практичне заняття № 4

Тема: «Лідерський виклик у культурній організації»

Форма заняття: рольова гра

Мета:

навчальна: поглибити знання здобувачів щодо лідерства в культурних організаціях, специфіки управління культурними інституціями, взаємодії стейкхолдерів та прийняття управлінських рішень у ситуаціях ціннісного, ресурсного та організаційного вибору.

розвиваюча: формувати навички лідерської поведінки, стратегічного мислення, командної взаємодії, публічної аргументації та прийняття рішень у складних соціокультурних ситуаціях.

виховна: сприяти формуванню відповідального лідерства у сфері культури, усвідомленню значення культурних інституцій для суспільного розвитку та розвитку етичної управлінської культури.

Обладнання: мультимедійна презентація; рольові картки; опис управлінських ситуацій; фліпчарт або дошка; таймер для регламенту виступів.

Структура заняття:

I. Організаційний етап (Привітання. Перевірка присутності. Оголошення теми, мети та формату заняття (рольова гра)).

Розподіл учасників за ролями та командами.

Проблемне запитання: Якими якостями має володіти лідер культурної організації в умовах обмежених ресурсів і різних ціннісних очікувань суспільства?

II. Актуалізація опорних знань.

Міні-обговорення (фронтальна бесіда):

1. Що таке культурна організація?
2. Які функції виконує лідер у культурних інституціях?
3. У чому специфіка управління у сфері культури порівняно з бізнесом?
4. Що таке культурна політика організації?
5. Які виклики стоять перед сучасними культурними менеджерами?

III. Основна частина – рольова гра

Сценарій рольової гри

Ситуація: Культурна організація (арт-центр / музей / культурний хаб) опинилася у кризовій ситуації: скорочення фінансування, конфлікт між адміністрацією, митцями та спонсорами, а також тиск громадськості щодо збереження культурної автентичності проєктів.

Розподіл ролей:

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

- Директор культурної організації (лідер прийняття рішень)
- Куратор мистецьких проєктів
- Фінансовий менеджер / представник спонсора
- Представник місцевої влади
- Художник / культурний діяч
- Представник громадськості / культурної спільноти
- PR-менеджер (комунікація із суспільством)

Етап 1. Внутрішня нарада

Команда організації (директор, куратор, фінансовий менеджер, PR-менеджер) обговорює: скорочення бюджету, пріоритети проєктів, можливі компроміси між мистецтвом і фінансуванням, стратегічні рішення

Етап 2. Переговори зі стейкхолдерами

Зустріч з: представником влади, спонсором, митцями, громадськістю
Обговорюються: Які проєкти фінансувати? Чи допустима комерціалізація культурних продуктів? Як зберегти культурну місію організації? Які умови підтримки кожної сторони?

Етап 3. Публічна комунікація

PR-менеджер представляє рішення організації: публічна заява; обґрунтування рішень; відповіді на критику.

Етап 4. Загальне обговорення

Рефлексія всієї групи щодо прийнятих рішень.

IV. Узагальнююча дискусія.

Тема: «Лідер у культурній організації: менеджер, медіатор чи культурний агент?»

Форма: короткі виступи (до 2 хвилин)

V. Підбиття підсумків

Рефлексивні питання:

1. Які труднощі виникали під час виконання ролей?
2. Чи легко було досягти компромісу між різними інтересами?
3. Які управлінські рішення були найбільш ефективними?
4. Які якості необхідні лідеру культурної організації?

Узагальнюючий висновок: Лідерство в культурних організаціях є складним багатовимірним процесом, що поєднує управлінські, комунікативні та ціннісні аспекти. Ефективний керівник у сфері культури виступає не лише

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

адміністратором, але й медіатором між різними соціальними групами, носієм культурної політики та агентом суспільних змін.

**Методичні вказівки до виконання самостійної роботи до теми:
«Лідерство, мотивація та професійний розвиток у сфері культури і бізнесу»**

Питання для самостійного опрацювання

1. Професійний розвиток особистості й груп у культурних та бізнес-організаціях (Професійний розвиток як безперервний процес формування компетентностей, ціннісних орієнтацій та соціально-професійної ідентичності. Особистісний і командний розвиток у культурних та бізнес-організаціях: моделі, етапи, ресурси. Лідерство як чинник розвитку організаційної культури та професійного зростання. Роль наставництва, коучингу, неформальної освіти та корпоративного навчання у формуванні професійних спільнот. Особливості розвитку творчих команд у сфері культури: креативність, автономія, горизонтальні комунікації).

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягає специфіка професійного розвитку у сфері культури порівняно з бізнесом?
2. Які фактори впливають на формування ефективних професійних команд?
3. Яку роль відіграє лідер у розвитку організаційної культури?
4. Які методи підтримки професійного зростання є найбільш ефективними?
5. Чим відрізняється індивідуальний розвиток від командного в організаціях творчого типу?

2. Управління знаннями, компетентностями та творчим потенціалом (Знання як стратегічний ресурс сучасних організацій. Управління знаннями в культурних і бізнес-структурах: створення, збереження, трансфер і використання знань. Компетентнісний підхід у професійному розвитку персоналу. Творчий потенціал як ключовий ресурс креативних індустрій і його управлінська актуалізація. Інтелектуальний капітал організації: структурний, людський і соціальний виміри. Інноваційні практики розвитку креативності в командах).

Питання для самоконтролю:

1. Що таке управління знаннями в організації?
2. Які складові інтелектуального капіталу?
3. Як формується та розвивається творчий потенціал працівників?
4. Чому компетентнісний підхід є важливим у сучасному управлінні?

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

5. Які методи стимулювання інноваційності використовуються в організаціях?

3. Етичні та аксіологічні засади управлінських і кадрових рішень (Етика управління як система моральних принципів і норм, що регулюють прийняття рішень у сфері лідерства та HR-практик. Аксіологічні основи управлінських рішень: цінності справедливості, відповідальності, довіри та прозорості. Етичні дилеми в управлінні персоналом: баланс інтересів організації та працівників. Лідерство як ціннісна практика у культурних і бізнес-організаціях. Соціальна відповідальність керівника та корпоративна культура як простір етичної взаємодії).

Питання для самоконтролю:

1. Які основні принципи етики управління персоналом?
2. У чому полягає аксіологічний вимір управлінських рішень?
3. Які етичні дилеми виникають у сфері HR-менеджменту?
4. Як лідер впливає на формування етичної культури організації?
5. Чому довіра є ключовим ресурсом управління в креативних організаціях?

Практичні завдання

Завдання 1. Заповніть таблицю

Категорія	Зміст	Приклад реалізації
Професійний розвиток особистості		
Професійний розвиток команди		
Управління знаннями		
Управління компетентностями		
Розвиток творчого потенціалу		
Інтелектуальний капітал організації		
Етичні управлінські рішення		
Мотивація персоналу		

Завдання 2. Аналітичне повідомлення (2–3 сторінки)

- Лідерство як ресурс розвитку організації
- Мотивація персоналу в креативних індустріях

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

- Управління знаннями як основа інноваційного розвитку
- Етика управлінських рішень у сучасних організаціях
- Професійний розвиток як стратегія конкурентоспроможності

Завдання 3. Аналітичний кейс

Проаналізуйте діяльність культурної або бізнес-організації з позиції її підходів до розвитку персоналу та управління знаннями.

Орієнтовний план аналізу:

- система професійного розвитку працівників
- механізми мотивації персоналу
- політика управління знаннями
- розвиток компетентностей і творчого потенціалу
- стиль лідерства в організації
- етичні принципи кадрових рішень.

Домашнє завдання: Підготувати есе (2–3 сторінки), тема на вибір:

1. «Лідерство у сфері культури: між мистецтвом і менеджментом»
2. «Чи може культурна організація бути повністю автономною від бізнесу і держави?»
3. «Конфлікт цінностей у культурному управлінні»

Творче завдання: Розробити коротку модель культурної організації (арт-центр, музей, креативний хаб), визначивши: місію та цінності; структуру управління; джерела фінансування; модель взаємодії зі стейкхолдерами; стратегію культурного розвитку

Рекомендована література

1. Лутаєнко Я. В. Мотивація персоналу до професійного розвитку у бізнес-організаціях. *Educological Discourse*. 2022. № 2(37). С. 148-158. <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2022.210>
2. Kimlyk V. Personnel motivation management in the system of development of intellectual potential of an enterprise: traditional scientific approaches and new senses. *Вісник ЧНУ ім. Б. Хмельницького. Серія «Економічні науки»*. 2025. Том 29. №1. С. 39-47. <https://doi.org/10.31651/2076-5843-2025-1-39-47>
3. Семікіна М. В., Дудко С. В., Гуменюк О. С. Мотиваційний механізм професійного розвитку працівників в контексті підвищення якості трудового життя. *Вісник ЧНУ ім. Б. Хмельницького. Серія «Економічні науки»*. Черкаси: ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2021. Вип. № 1. С. 35–48. <https://doi.org/10.31651/2076-5843-2021-1-35-48>
4. Телічко Н., Дідур Г., Найда І., Петрів І. Лідерство та мотивація персоналу в контексті організаційної поведінки. *Сталий розвиток економіки*, 2025. № 5(56), С. 116-123. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-56-16>

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

5. Яновська Т. А., Гончарова Н. О., Харченко А. С. Психологічні умови розвитку професійно значущих лідерських якостей майбутніх керівників закладів освіти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія.* 2026. № 1, С. 124-128. <https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2026.1.21>
6. Iannotta M., Meret C. Marchetti G. Defining Leadership in Smart Working Contexts: A Concept Synthesis. *Frontiers in Psychology.* 2020. 11:556933. doi: 10.3389/fpsyg.2020.556933
7. Kjellström S., Stålné K., Törnblom O. Six ways of understanding leadership development. *Leadership*, 2020. URL: <https://doi.org/10.1177/1742715020926731>
8. The importance of emotional intelligence in leadership for building an effective team. 2025. *arXiv*. URL: <https://arxiv.org/abs/2510.07004>
9. The impact of leadership styles on project efficiency. 2025. *arXiv*. URL: <https://arxiv.org/abs/2510.05822>

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

СТРАТЕГІЧНИЙ ВИМІР ФІЛОСОФІЇ БІЗНЕСУ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ПРАКТИК

Практичне заняття № 5

**Тема: «Управління закладами культури та культурно-орієнтованими
бізнес-структурами»**

Форма: семінар з елементами евристичної бесіди

Мета:

навчальна: поглибити знання здобувачів щодо особливостей управління закладами культури та культурно-орієнтованими бізнес-структурами, принципів стратегічного менеджменту, організації діяльності та прийняття управлінських рішень у соціокультурній сфері.

розвиваюча: розвивати навички аналізу управлінських ситуацій, критичного мислення, аргументації власної позиції та застосування теоретичних знань до розв'язання практичних завдань у сфері культури.

виховна: формувати відповідальне ставлення до управлінської діяльності, усвідомлення суспільної місії культурних інституцій та значення культури як чинника розвитку громади й держави.

Обладнання: мультимедійна презентація; кейси для аналізу; роздаткові матеріали; інтерактивна дошка або фліпчарт.

Структура заняття:

I. Організаційний етап (Привітання. Перевірка присутності. Оголошення теми та мети заняття. Мотивація навчальної діяльності).

Проблемне запитання

Чи може заклад культури бути успішним без ефективного менеджменту, якщо його головною метою є збереження та розвиток культурних цінностей?

II. Актуалізація опорних знань

Фронтальне опитування

1. Що таке управління?
2. Які основні функції менеджменту?
3. Чим відрізняється управління комерційною організацією від управління закладом культури?
4. Які види закладів культури вам відомі?
5. Які чинники впливають на ефективність діяльності культурних установ?

III. Обговорення теоретичних питань (усно)

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

Питання 1. Специфіка управління закладами культури (Особливості соціокультурної сфери як об'єкта управління; місія та функції закладів культури; поєднання культурної, соціальної та економічної складових діяльності; сучасні виклики в управлінні культурними інституціями).

Евристична бесіда:

- Чим культурний продукт відрізняється від звичайного товару?
- Чому прибутковість не може бути єдиним показником ефективності закладу культури?
- Які критерії успішності культурної установи можна вважати найважливішими?

Питання 2. Менеджер у сфері культури: компетентності та управлінські ролі (професійні компетентності менеджера соціокультурної діяльності; лідерство та командна взаємодія; прийняття управлінських рішень; управління персоналом і творчими колективами).

Завдання для обговорення: Сформулюйте п'ять ключових компетентностей керівника сучасного закладу культури та обґрунтуйте їх значення.

Питання 3. Культурно-орієнтовані бізнес-структури та особливості їх функціонування (поняття культурно-орієнтованого бізнесу; креативні індустрії як сфера підприємництва; баланс між культурною місією та економічною ефективністю; соціальна відповідальність бізнесу у сфері культури).

Робота з таблицею:

Завдання. На основі лекційного матеріалу та рекомендованих (або власних підібраних) джерел порівняйте особливості управління закладами культури та культурно-орієнтованими бізнес-структурами. Заповніть таблицю та сформулюйте висновок (200–300 слів) щодо основних відмінностей і спільних рис їхнього управління. Для порівняння використайте один реальний заклад культури та одну культурно-орієнтовану бізнес-структуру.

Критерій	Заклад культури	Культурно-орієнтований бізнес
Основна мета діяльності		
Організаційно-правова форма		
Джерела фінансування		
Система управління		
Цільова аудиторія		
Критерії ефективності		
Інноваційна діяльність		
Підхід до сталого розвитку		

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

IV. Практична частина

Завдання 1. Управлінська дилема

Ситуація: Місцевий будинок культури отримав скорочення фінансування на 30 %. Необхідно прийняти рішення щодо подальшої діяльності установи.

Робота в малих групах.

Питання для аналізу:

1. Які ризики виникають для діяльності закладу?
2. Які альтернативні джерела фінансування можна залучити?
3. Які управлінські рішення дозволять зберегти основні напрями роботи?
4. Які рішення можуть негативно вплинути на культурну місію установи?

Завдання 2. Конструктор успішного менеджера

У групах розробіть модель компетентностей керівника сучасного культурного центру.

Необхідно визначити:

- професійні знання;
- управлінські навички;
- особистісні якості;
- цифрові компетентності.

Результати представити у вигляді схеми або інтелект-карти.

Завдання 3. Міні-дискусія

Тема: «Заклади культури повинні працювати за принципами бізнесу».

Група А – аргументи «за».

Група Б – аргументи «проти».

Під час дискусії необхідно враховувати:

- соціальну місію культури;
- економічну ефективність;
- потреби громади;
- культурну спадщину.

Завдання 4. Евристична вправа «Ідеальна культурна інституція»

Здобувачі спільно формулюють відповіді на запитання:

- Якою має бути сучасна культурна установа?
- Які принципи управління забезпечують її успішність?
- Які інновації доцільно впроваджувати?
- Як залучати молодь до культурних проєктів?

На основі відповідей створюється колективна модель «Культурна інституція майбутнього».

V. Підбиття підсумків

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

Питання для рефлексії

1. Які особливості управління у сфері культури є найбільш важливими?
2. Чим відрізняється управління культурною установою від управління комерційною організацією?
3. Які компетентності менеджера культури є визначальними в сучасних умовах?
4. Як поєднати культурну місію та економічну ефективність?

Узагальнюючий висновок: Управління закладами культури та культурно-орієнтованими бізнес-структурами передбачає поєднання управлінських технологій із розумінням соціокультурної місії організації. Ефективний менеджмент у сфері культури сприяє не лише економічній стабільності установи, а й розвитку культурного середовища, творчого потенціалу суспільства та формуванню соціального капіталу.

**Методичні вказівки до виконання самостійної роботи до теми:
«Управління закладами культури та культурно-орієнтованими бізнес-структурами»**

Питання для самостійного опрацювання

1. **Стратегічне й операційне управління культурно-орієнтованими бізнес-структурами** (Стратегічне управління як процес визначення довгострокових цілей, місії та візії організації. Особливості стратегічного планування у сфері культури та креативних індустрій. Операційне управління як система реалізації стратегічних цілей через поточну діяльність організації. Управління ресурсами, персоналом, проектами та культурними продуктами. Взаємозв'язок стратегічного та операційного рівнів управління. Управлінські моделі сучасних культурних організацій в умовах цифровізації та зростання конкуренції).

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягає різниця між стратегічним і операційним управлінням?
 2. Які елементи включає стратегія культурної організації?
 3. Чому місія та візія є важливими складовими управління?
 4. Які ресурси потребують найбільшої уваги в культурно-орієнтованих бізнес-структурах?
 5. Як цифрові технології впливають на систему управління культурними організаціями?
2. **Інституційна спроможність культурних організацій** (Поняття інституційної спроможності та її складові. Організаційна структура, управлінські процеси, людський капітал і система комунікацій як основа ефективної діяльності).

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

Лідерство та організаційна культура як чинники розвитку інституційної стійкості. Партнерства, мережеві взаємодії та міжсекторальна співпраця у сфері культури. Роль стратегічного планування у зміцненні інституційної спроможності організацій).

Питання для самоконтролю:

1. Що розуміють під інституційною спроможністю організації?
2. Які фактори впливають на ефективність культурних інституцій?
3. Яку роль відіграє організаційна культура у забезпеченні інституційної стійкості?
4. Чому партнерства є важливими для розвитку культурних організацій?
5. Як оцінити рівень інституційної спроможності організації?
6. Сталий розвиток культурних організацій у ринковому середовищі

Практичні завдання:

Аналітичне повідомлення (усно) на одну з тем:

- Стратегічне управління культурною організацією в умовах невизначеності.
- Інституційна спроможність як умова успішності культурних проєктів.
- Сталий розвиток культурних організацій: український та міжнародний досвід.
- Баланс культурної місії та економічної ефективності.
- Партнерства і мережеві взаємодії як ресурс розвитку культурних інституцій.

Завдання «Аудит інституційної спроможності». Здобувач обирає культурну організацію та оцінює її за шкалою від 1 до 5 за критеріями: стратегічне бачення; кадровий потенціал; фінансова стійкість; цифрова присутність; партнерська мережа; інноваційність; репутаційний капітал. Після оцінювання формулюється 5 рекомендацій щодо посилення інституційної спроможності організації.

Мініпроєкт «Культурна організація майбутнього». Розробити концепцію культурної інституції (музей, артцентр, культурний хаб, фестиваль тощо) та представити: місію; візію; цільову аудиторію; джерела фінансування; модель управління;

Домашнє завдання. Підготувати есе (2–3 сторінки) на одну з тем:

1. Менеджмент культури в умовах цифрової трансформації.
2. Лідерство як чинник успішного розвитку культурної інституції.
3. Баланс між культурною місією та комерційною ефективністю в діяльності закладів культури.

Творче завдання. Оберіть один заклад культури або культурно-орієнтовану бізнес-структуру (театр, музей, артцентр, фестиваль, креативний хаб тощо) та

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

проведіть SWOT-аналіз його діяльності. Представте результати у вигляді таблиці та сформулюйте рекомендації щодо підвищення ефективності управління.

Інструкція для виконання:

SWOT-аналіз – це інструмент стратегічного аналізу, який дає змогу оцінити внутрішні та зовнішні чинники, що впливають на діяльність організації.

SWOT розшифровується як:

S (Strengths) – сильні сторони організації;

W (Weaknesses) – слабкі сторони організації;

O (Opportunities) – можливості зовнішнього середовища;

T (Threats) – загрози зовнішнього середовища.

Під час виконання завдання необхідно:

1. Обрати конкретну організацію.
2. Зібрати інформацію про її діяльність (офіційний сайт, соціальні мережі, публічні звіти, новини тощо).
3. Заповнити SWOT-матрицю.
4. На основі результатів аналізу сформулювати рекомендації щодо підвищення ефективності управління та забезпечення сталого розвитку організації.

Форма представлення результатів

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)

Після таблиці підготуйте аналітичний висновок обсягом 300–500 слів, у якому запропонуйте конкретні управлінські рішення для розвитку організації.

Приклад виконання завдання (умовний музей сучасного мистецтва)

Сильні сторони (Strengths) Висока репутація серед відвідувачів Унікальна колекція експонатів Кваліфікований персонал Партнерство з освітніми установами	Слабкі сторони (Weaknesses) Обмежене фінансування Недостатня цифровізація послуг Низька активність у соціальних мережах Залежність від бюджетних коштів
Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

Участь у міжнародних грантових програмах Розвиток онлайн-виставок та віртуальних турів Залучення туристів Співпраця з креативним бізнесом	Скорочення державного фінансування Посилення конкуренції за увагу аудиторії Економічна нестабільність Зниження відвідуваності через кризові явища
--	--

Приклад висновку. За результатами SWOT-аналізу встановлено, що музей має значний культурний потенціал завдяки унікальним колекціям, професійному персоналу та позитивній репутації. Водночас його розвиток стримується недостатнім рівнем цифровізації та залежністю від бюджетного фінансування. Для підвищення ефективності управління доцільно активізувати роботу з грантовими програмами, розвивати цифрові сервіси та онлайн-проекти, посилити маркетингову діяльність у соціальних мережах і розширити співпрацю з представниками креативних індустрій. Реалізація зазначених заходів сприятиме зміцненню інституційної спроможності організації та забезпеченню її сталого розвитку.

Рекомендована література

1. Комар В. О. Особливості управління мистецькими проектами в системі культурнокреативних індустрій України. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2021. № 3. С. 53–60. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.3.2021.244402>
2. Маруховська-Картунова О. О. Розвиток сфери культурних та креативних індустрій в Україні в контексті євроінтеграційних процесів. *Український мистецтвознавчий дискурс*. 2022. Спецвипуск. С. 28–38. <https://doi.org/10.32782/uad.2022.spec.4>
3. Меднікова Г. С. Створення умов для розвитку культурних і креативних індустрій в Україні. *Культурологічний альманах*. 2022. № 1. С. 30–33. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2022.1.10>
4. Петрова І. В. Культурні та креативні індустрії: проблема визначень. *Питання культурології*. 2022. № 39. С. 63–77. <https://doi.org/10.31866/2410-1311.39.2022.256902>
5. Плецан Х. В. Культурологічний підхід до формування і еволюції креативних індустрій в Україні. *Питання культурології*. 2022. № 40. С. 254–265. <https://doi.org/10.31866/2410-1311.40.2022.269383>
6. Foster K. *Arts and Cultural Leadership: Creating Sustainable Arts Organizations*. 2nd ed. London : Routledge, 2023. 246 p.

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

7. Jung Y., Vakharia N., Vecco M. (Eds.). The Oxford Handbook of Arts and Cultural Management. Oxford : Oxford University Press, 2024. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780197621615.001.0001>
8. Kovalenko Y. The Management Culture: Philosophical and Cultural Understanding. *Socio-Cultural Management Journal*. 2022. Vol. 5, № 1. P. 31–57. <https://doi.org/10.31866/2709-846X.1.2022.257667>
9. Lin A. C.-H. Emerging Key Elements of a Business Model for Sustaining the Cultural and Creative Industries in the Post-Pandemic Era. *Sustainability*. 2023. Vol. 15. Article 8903. <https://doi.org/10.3390/su15118903>
10. Saintilan P., Schreiber D. Managing Organizations in the Creative Economy: Organizational Behaviour for the Cultural Sector. 2nd ed. London : Routledge, 2023. 466 p.
11. Stockley-Patel S., Swords J. Cultural and Innovation Intermediation in the Cultural-Creative Industries. *Creative Industries Journal*. 2025. Vol. 18, № 2. P. 338–353. <https://doi.org/10.1080/17510694.2023.2218635>
12. Yan H., Lv J. Analysis and Optimization of Internal Factors of Cultural Industry Management Based on Structural Equation Model. *Wireless Communications and Mobile Computing*. 2022. Article 7784814. 14 p. <https://doi.org/10.1155/2022/7784814>
13. Yan W.-J., Liu S.-T. Creative Economy and Sustainable Development: Shaping Flexible Cultural Governance Model for Creativity. *Sustainability*. 2023. Vol. 15. Article 4353. <https://doi.org/10.3390/su15054353>
14. Zhang F., Kennedy H. Sustainability Challenges for Social Enterprises in Cultural and Creative Sectors: A Case Study of IMPACD CIC. *City, Culture and Society*. 2025. Vol. 43. Article 100676. <https://doi.org/10.1016/j.ccs.2025.100676>

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

Практичне заняття № 6

Тема: «Стратегічний аналіз бізнес-середовища та соціокультурних процесів»

Форма заняття: семінар-практикум

Мета заняття

навчальна: сформувати у здобувачів системне розуміння методології стратегічного аналізу бізнес-середовища та соціокультурних процесів у сфері культури і креативних індустрій; поглибити знання про інструменти оцінювання бізнес-процесів, культурних проєктів і програм.

розвивальна: розвивати аналітичне мислення, навички стратегічного оцінювання середовища, вміння застосовувати SWOT-, PESTEL- та конкурентний аналіз у сфері культури; формувати здатність до інтерпретації соціокультурних процесів у бізнес-контексті.

виховна: формувати усвідомлення ролі культури як стратегічного ресурсу розвитку суспільства, відповідальне ставлення до управлінських рішень у сфері креативних індустрій, ціннісне ставлення до культурної спадщини та інновацій.

Обладнання: мультимедійна презентація; аналітичні кейси; роздаткові матеріали (SWOT, PESTEL-матриці); фліпчарт/дошка; доступ до інтернет-джерел.

Структура заняття:

I. Організаційний етап (привітання, перевірка присутності, оголошення теми, мети та завдань заняття)

Проблемне запитання:

Чи можливо ефективно управляти культурними проєктами без глибокого стратегічного аналізу зовнішнього бізнес-середовища та соціокультурних процесів?

II. Актуалізація опорних знань (фронтальне опитування)

1. Що таке бізнес-середовище організації?
2. Які чинники належать до зовнішнього середовища?
3. У чому полягає специфіка креативних індустрій?
4. Які соціокультурні процеси впливають на розвиток культури сьогодні?
5. Які інструменти стратегічного аналізу ви знаєте?

III. Обговорення теоретичних питань (евристична бесіда)

Питання 1. Конкурентне бізнес-середовище у сфері культури та креативних індустрій (ринкова структура креативних індустрій; конкуренція між культурними інституціями; роль держави, грантів і приватного сектору; територіальні особливості розвитку культури)

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

Запитання для дискусії: Чи можна розглядати музей або театр як учасника конкурентного ринку? У чому проявляється конкуренція у сфері культури: за ресурси чи за аудиторію? Як територіальний контекст впливає на розвиток культурних проєктів?

Питання 2. Методологія стратегічного аналізу бізнесових і соціокультурних процесів (PESTEL-аналіз, SWOT-аналіз, аналіз за Портером, бенчмаркінг, сценарне планування)

Завдання для обговорення: Сформулюйте приклад політичних, економічних, соціальних і технологічних чинників, що впливають на культурну інституцію у вашому регіоні.

Питання 3. Інструменти оцінювання бізнес-процесів, культурних проєктів і програм (ефективність, KPI у культурі, соціальний вплив, аудиторні показники, сталість проєктів)

Міні-завдання: Запропонуйте 5 критеріїв оцінювання успішності культурного фестивалю або артпроєкту.

IV. Практична частина

Завдання 1. PESTEL-аналіз культурного середовища

Робота в малих групах.

Завдання: Проаналізуйте зовнішнє середовище розвитку культурного центру (музею, театру, артхабу або фестивалю) у вашому регіоні.

Заповніть матрицю: Political (політичні чинники), Economic (економічні чинники), Social (соціальні чинники), Technological (технологічні чинники), Environmental (екологічні чинники), Legal (правові чинники).

Питання для висновку: Які фактори є найбільш впливовими? Які можливості вони створюють? Які загрози формують?

Завдання 2. Конкурентна карта креативного сектору

Індивідуальна або парна робота.

Завдання: побудувати умовну карту конкурентного середовища (2 осі: інноваційність / традиційність, комерційна орієнтація / соціальна місія)

Розмістити на карті: театр, музей, артцентр, приватну галерею, фестиваль або культурний бренд

Питання: Які ніші є найбільш перспективними?

Завдання 3. Кейс-аналіз «Культурний проєкт у кризових умовах»

Ситуація: культурний фестиваль втрачає фінансування та аудиторію через зміну соціокультурних умов.

Завдання: Визначити ключові проблеми. Провести стратегічний аналіз ситуації. Запропонувати 3 сценарії розвитку: оптимістичний, реалістичний, кризовий

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

Завдання 4. Міні-дискусія

Тема: «Чи повинні культурні інституції працювати за логікою бізнесу?»

Групи: А – «за»; Б – «проти»

Обов'язково врахувати: соціальну місію культури; економічну ефективність; сталий розвиток; доступність для аудиторії

V. Підбиття підсумків

Рефлексійні питання:

1. Які інструменти стратегічного аналізу є найбільш ефективними для сфери культури?
2. Як бізнес-середовище впливає на культурні процеси?
3. Чи можливо виміряти соціокультурний ефект проєкту?
4. Як поєднати економічну ефективність і культурну місію?

Узагальнюючий висновок:

Стратегічний аналіз бізнес-середовища та соціокультурних процесів є ключовим інструментом сучасного управління у сфері культури і креативних індустрій. Він дозволяє виявляти тенденції розвитку середовища, оцінювати ризики та можливості, а також формувати ефективні управлінські рішення. Інтеграція економічного, соціального та культурного вимірів забезпечує сталість культурних проєктів і їхню суспільну значущість.

Нижче подано оформлений *навчальний кейс* як приклад для виконання домашнього завдання:

«Стратегічний аналіз фестивалю сучасного мистецтва Odesa Art Week»

1. Опис ситуації: Міський фестиваль сучасного мистецтва «Odesa Art Week» є мультидисциплінарним культурним проєктом, що поєднує виставки сучасного мистецтва, перформанси, лекції, вуличне мистецтво та цифрові арт-практики.

У 2026 році організаційний комітет зіткнувся з низкою викликів: скорочення міжнародного грантового фінансування; зростання конкуренції з іншими культурними подіями в Україні та Європі; посилення цифрової конкуренції (онлайн-галереї, віртуальні виставки); нестабільність безпекової ситуації; необхідність переосмислення формату фестивалю.

Керівництво фестивалю планує розробити нову стратегічну модель розвитку на 3 роки та залучити додаткові джерела фінансування.

2. Завдання: Ви є членами стратегічної аналітичної групи фестивалю. Необхідно провести комплексний стратегічний аналіз і підготувати рекомендації для розвитку проєкту.

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

3. Аналітичні завдання

Завдання 1. PESTEL-аналіз. Проаналізуйте зовнішнє середовище фестивалю за такими групами факторів: Political (політичні), Economic (економічні), Social (соціальні), Technological (технологічні), Environmental (екологічні), Legal (правові)

Питання: Які фактори є ключовими ризиками? Які фактори створюють можливості розвитку? Які зміни у середовищі є найбільш критичними?

Завдання 2. SWOT-аналіз фестивалю. Сформуйте SWOT-матрицю: S – Strengths (сильні сторони), W – Weaknesses (слабкі сторони), O – Opportunities (можливості), T – Threats (загрози)

Питання: Які внутрішні ресурси є стратегічно важливими? Які слабкі сторони найбільше впливають на розвиток? Як можна конвертувати загрози у можливості?

Завдання 3. Аналіз за Портером (5 сил конкуренції). Оцініть конкурентне середовище фестивалю: Конкуренція між існуючими фестивалями. Загроза нових культурних проєктів. Альтернативні цифрові платформи (замінники). Вплив грантодавців та спонсорів. Вплив аудиторії (споживачів культурного продукту)

Питання: Які сили є найсильнішими? Де фестиваль має слабкі конкурентні позиції? Які стратегії можуть знизити конкурентний тиск?

Завдання 4. Бенчмаркінг. Порівняйте фестиваль «Odesa Art Week» з: Venice Biennale, Kyiv Art Week, Documenta (Німеччина)

Оцініть: модель фінансування, рівень міжнародності, маркетинг і брендинг, цифрові практики, взаємодію зі містом.

Питання: Які практики варто запозичити? Які елементи потребують адаптації? Що може стати унікальною перевагою фестивалю?

Завдання 5. Сценарне планування. Розробіть 3 сценарії розвитку фестивалю:

1. Оптимістичний сценарій (зростання фінансування, міжнародна експансія)
2. Реалістичний сценарій (часткова стабілізація, змішаний формат)
3. Кризовий сценарій (скорочення ресурсів, перехід в онлайн)

Питання: Які стратегічні рішення потрібні для кожного сценарію? Як забезпечити виживання фестивалю в кризових умовах? Які інновації є ключовими для адаптації?

4. Підсумкове завдання (інтеграційне). На основі всіх аналізів сформуйте:

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

Стратегічну модель розвитку фестивалю (на 3 роки). Вона має включати: ключову місію, стратегічні цілі, джерела фінансування, модель управління ризиками, напрямки цифрового розвитку, міжнародну стратегію

5. Очікуваний результат. Здобувачі повинні представити: SWOT-матрицю, короткий PESTEL-висновок, аналіз конкурентного середовища, 3 сценарії розвитку, стратегічні рекомендації. Стратегічний аналіз у сфері культури дозволяє не лише оцінювати середовище, а й формувати *адаптивні моделі розвитку культурних проєктів*, що здатні функціонувати в умовах невизначеності, конкуренції та трансформації соціокультурних процесів.

Кейси для самостійної роботи студентів

1. Національний художній музей України (NAMU)

Короткий опис: Одна з найстаріших мистецьких інституцій України, що поєднує класичне мистецтво, модерні практики та освітні програми. Активно проходить процес оновлення бренду та цифровізації.

Чому цікавий кейс: трансформація традиційного музею в сучасну інституцію; баланс між спадщиною та інноваціями; цифрові проєкти та міжнародні колаборації; залежність від державного фінансування

2. Мистецький арсенал

Короткий опис: Потужний культурний, виставковий і дискусійний центр у Києві, який реалізує великі міжнародні проєкти, фестивалі та виставки сучасного мистецтва.

Чому цікавий кейс: гібридна модель: музей + фестивальний простір + платформа подій; сильна міжнародна інтеграція; висока залежність від грантів і партнерств; робота з великими аудиторіями та міським простором

3. PinchukArtCentre

Короткий опис: Один із найвідоміших центрів сучасного мистецтва в Східній Європі, приватна інституція з міжнародними виставками, освітніми програмами та підтримкою молодих художників.

Чому цікавий кейс: приватна модель фінансування; сильний міжнародний бренд; інституційна незалежність від держави; стратегія роботи з молодими митцями

4. Gogolfest

Короткий опис: Один із найбільших мультидисциплінарних фестивалів сучасного мистецтва в Україні (театр, музика, перформанс, візуальне мистецтво, цифрові практики).

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

Чому цікавий кейс: креативна фестивальна модель; постійна зміна форматів і локацій; висока залежність від спонсорів і грантів; сильна культурна ідентичність бренду

5. Atlas Weekend

Короткий опис: Один із найбільших музичних фестивалів Східної Європи, який поєднує комерційну модель, міжнародних артистів і масштабну івент-індустрію.
Чому цікавий кейс: яскравий приклад культурно-комерційного бізнесу; сильна конкурентна модель у сфері івентів; високий рівень монетизації культурного продукту; чутливість до безпекових і економічних ризиків

**Методичні вказівки до виконання самостійної роботи до теми
«Стратегічний аналіз бізнес-середовища та соціокультурних процесів»**

Питання для самостійного опрацювання

1. Система показників ефективності у сфері культури та креативних індустрій (Поняття ефективності в соціокультурній сфері: економічний, соціальний і культурний виміри. Ключові показники ефективності (KPI) у діяльності культурних інституцій і креативних бізнес-структур. Кількісні та якісні індикатори оцінювання результативності культурних проєктів. Відвідуваність, залученість аудиторії, рівень соціального впливу, медійна присутність, фінансова стійкість як складові системи оцінювання. Баланс між комерційною ефективністю та соціокультурною місією організації. Особливості вимірювання «нематеріального» культурного результату.)

Питання для самоконтролю:

1. Що таке система показників ефективності в організації?
2. Які показники використовуються для оцінювання культурних проєктів?
3. Чим відрізняються кількісні та якісні індикатори ефективності?
4. Як вимірюється соціокультурний вплив проєкту?
5. Чому фінансові показники не є єдиним критерієм успішності в культурі?

2. Прогнозування розвитку організацій і регіонів у соціокультурному та бізнес-середовищі (Сутність прогнозування як управлінської функції. Методи прогнозування: експертні оцінки, сценарний підхід, екстраполяція тенденцій, моделювання розвитку. Роль аналітики даних у стратегічному управлінні культурними та бізнес-організаціями. Регіональний розвиток культури як об'єкт прогнозування. Вплив глобалізаційних процесів, цифровізації та соціальних трансформацій на культурні інституції. Невизначеність як ключова характеристика сучасного середовища.)

Питання для самоконтролю:

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

1. У чому полягає сутність прогнозування в управлінні?
2. Які основні методи прогнозування використовуються у стратегічному аналізі?
3. Що таке сценарний підхід?
4. Як цифровізація впливає на точність прогнозів у сфері культури?
5. Чому невизначеність є базовою умовою сучасного середовища розвитку організацій?

3. Моделювання розвитку організацій і соціокультурних процесів в умовах ризику (Моделювання як інструмент стратегічного управління. Типи моделей: економічні, соціальні, імітаційні, системні. Поняття ризику в управлінні культурними та бізнес-організаціями. Види ризиків: фінансові, репутаційні, організаційні, соціокультурні. Стратегічні сценарії розвитку організацій. Управління ризиками як складова стратегічного аналізу. Адаптивність організацій до змін зовнішнього середовища.)

Питання для самоконтролю:

1. Що таке моделювання в стратегічному управлінні?
2. Які види моделей використовуються для аналізу розвитку організацій?
3. Що таке управлінський ризик у сфері культури?
4. Які основні типи ризиків існують для культурних інституцій?
5. Як організація може зменшити вплив невизначеності?

Практичні завдання

Завдання 1. Підготуйте повідомлення на одну з тем:

- Система показників ефективності у сфері культури та креативних індустрій
- Прогнозування як інструмент стратегічного управління організаціями
- Моделювання розвитку культурних інституцій в умовах невизначеності
- Управління ризиками у креативних індустріях
- Оцінювання соціокультурного впливу як сучасний управлінський інструмент

Завдання 2. Аналітичний кейс. Проаналізуйте діяльність культурної або бізнес-організації (музей, театр, артцентр, креативний хаб, фестиваль або компанія креативних індустрій) з позиції: системи оцінювання ефективності; методів прогнозування розвитку; підходів до управління ризиками; використання стратегічного моделювання; адаптації до змін зовнішнього середовища

Орієнтовний план аналізу: основні показники ефективності організації; як здійснюється планування та прогнозування; які ризики є найбільш значущими; які сценарії розвитку можливі; рівень адаптивності організації до змін; стратегічні управлінські рішення.

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

Завдання 3. Міні-аналітика «KPI культурної організації». Оберіть культурну інституцію та сформууйте систему з 8–10 KPI, розподіливши їх на: фінансові, соціокультурні, аудиторні, інноваційні. Поясніть, чому саме ці показники є ключовими для оцінювання ефективності.

Домашнє завдання:

Обрати кейс (культурну інституцію або креативний проєкт) і виконати комплексний стратегічний аналіз. Оформити у вигляді аналітичної довідки (3–5 сторінок).

Рекомендована література

1. Меднікова Г. С. Створення умов для розвитку культурних і креативних індустрій в Україні. *Культурологічний альманах*. 2022. № 1. С. 30–33. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2022.1.10>
2. Петрова І. В. Культурні та креативні індустрії: проблема визначень. *Питання культурології*. 2022. № 39. С. 63–77. <https://doi.org/10.31866/2410-1311.39.2022.256902>
3. Плецан Х. В. Культурологічний підхід до формування і еволюції креативних індустрій в Україні. *Питання культурології*. 2022. № 40. С. 254–265. <https://doi.org/10.31866/2410-1311.40.2022.269383>
4. Плецан Х. В. Становлення та розвиток інституційної спроможності діяльності креативних індустрій в Україні: культурологічний аналіз. *Культурологічний альманах*. 2022. № 3. С. 236–254. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2022.3.30>
5. Пуцентейло П. Р., Гуменюк О. О. Стратегічний аналіз як важливий елемент управління підприємством. *Інноваційна економіка*. 2016. № 3–4. С. 196–205. <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/3490>
6. Фаріон І. Д. Стратегічний аналіз : навч. посіб. Тернопіль : ТНЕУ, 2009. 635 с. <http://hdl.handle.net/316497/656>
7. Jung Y., Vakharia N., Vecco M. (Eds.). *The Oxford Handbook of Arts and Cultural Management*. Oxford : Oxford University Press, 2024. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780197621615.001.0001>
8. Komorowski M., Lewis J. The Creative and Cultural Industries: Towards Sustainability and Recovery. *Sustainability*. 2023. Vol. 15. Article 9923. <https://doi.org/10.3390/su15139923>
9. Lin A. C.-H. Emerging Key Elements of a Business Model for Sustaining the Cultural and Creative Industries in the Post-Pandemic Era. *Sustainability*. 2023. Vol. 15. Article 8903. <https://doi.org/10.3390/su15118903>
10. Yan W.-J., Liu S.-T. Creative Economy and Sustainable Development: Shaping Flexible Cultural Governance Model for Creativity. *Sustainability*. 2023. Vol. 15. Article 4353. <https://doi.org/10.3390/su15054353>

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

Практичне заняття № 7

Тема: «Глобальні виклики, кризи та трансформації бізнесу і культури»

Форма заняття: дискусія

Мета:

навчальна: сформувати у здобувачів розуміння сучасних глобальних викликів, кризових явищ і трансформаційних процесів, що впливають на розвиток бізнесу, культури та креативних індустрій; поглибити знання про вплив глобалізації, цифровізації та технологічних змін на діяльність організацій.

розвивальна: розвивати критичне мислення, навички аргументації, ведення дискусії та аналізу соціально-економічних і культурних процесів; формувати здатність оцінювати ризики та прогнозувати наслідки управлінських рішень.

виховна: формувати відповідальне ставлення до викликів сучасного світу, усвідомлення ролі культури у подоланні кризових явищ та значення інновацій для сталого розвитку суспільства.

Обладнання: мультимедійна презентація; роздаткові матеріали з описом кейсів; фліпчарт або дошка; доступ до інтернет-ресурсів.

Структура заняття:

I. Організаційний етап (привітання; перевірка присутності; повідомлення теми та мети заняття).

Проблемне запитання: Чи є глобальні кризи загрозою для культури та бізнесу, чи вони створюють нові можливості для розвитку?

II. Актуалізація опорних знань

Запитання для короткого обговорення:

1. Що розуміють під глобалізацією?
2. Які сучасні глобальні виклики найбільше впливають на бізнес і культуру?
3. Як цифровізація змінила культурні практики останнього десятиліття?
4. Які кризи найбільше вплинули на культурний сектор у світі?
5. Чому управління ризиками є важливим для культурних організацій?

III. Дискусійна панель

Питання I. Глобалізація: можливості чи загроза для культури?

Проблемні питання для обговорення: Чи сприяє глобалізація розвитку культурного різноманіття? Чи існує ризик втрати локальної культурної ідентичності? Як міжнародна культурна співпраця впливає на розвиток культурних інституцій? Чи можуть локальні культурні бренди успішно конкурувати на глобальному ринку?

Міні-дебати: Група А: «Глобалізація сприяє розвитку культури». Група Б: «Глобалізація загрожує культурній самобутності».

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

Питання 2. Цифровізація та технологічні трансформації

Проблемні питання для обговорення: Чи можуть цифрові технології замінити традиційні культурні практики? Як штучний інтелект змінює сферу культури та креативних індустрій? Чи повинні музеї, театри та бібліотеки переходити до цифрових форматів? Де проходить межа між технологічною інновацією та втратою автентичності культурного досвіду?

Позиційна дискусія: «Через 20 років більшість культурних послуг буде надаватися у цифровому середовищі».

Питання 3. Кризи як фактор трансформації бізнесу і культури

Проблемні питання для обговорення: Які уроки для культури та бізнесу дала пандемія COVID-19? Як воєнні конфлікти впливають на культурні інституції? Які ризики є найбільш критичними для культурних організацій сьогодні? Чи можуть кризи стимулювати інновації?

IV. Практично-дискусійний блок

Завдання 1. Аналіз ситуації

Кожна група отримує один кейс:

Кейс 1. Театр втрачає частину аудиторії через розвиток стрімінгових платформ.

Кейс 2. Музей переводить частину експозицій у формат віртуальних виставок.

Кейс 3. Міжнародний фестиваль втрачає грантове фінансування.

Кейс 4. Креативний хаб впроваджує інструменти штучного інтелекту для створення культурного контенту.

Завдання: визначити основний виклик; окреслити ризики; запропонувати можливі управлінські рішення; підготувати аргументи для публічного обговорення.

Завдання 2. Світове кафе (World Café)

Групи по черзі обговорюють три питання:

Станція 1: «Що є найбільшим викликом для культури у XXI столітті?»

Станція 2: «Які технології найбільше змінять культурний сектор у найближчі 10 років?»

Станція 3: «Якою має бути стратегія виживання культурної організації в умовах кризи?»

Після завершення роботи представник кожної групи презентує результати.

Завдання 3. Підсумкова дискусія

Тема: «Чи повинні культурні організації працювати за законами ринку так само, як бізнес-структури?»

Орієнтовні аспекти для аргументації: культурна місія; економічна ефективність; доступність культурних послуг; соціальна відповідальність; інноваційність; сталий розвиток.

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

V. Підбиття підсумків

Рефлексійні питання

1. Які глобальні виклики сьогодні найбільше впливають на культуру та бізнес?
2. Які можливості відкриває цифровізація?
3. Чи можуть кризи стати джерелом розвитку та інновацій?
4. Які компетентності потрібні сучасному менеджеру культури для роботи в умовах невизначеності?

Узагальнюючий висновок. Глобальні процеси, цифровізація та кризові явища суттєво трансформують бізнес і культуру, змінюючи моделі управління, комунікації та взаємодії з аудиторією. Успішний розвиток культурних організацій і креативних індустрій залежить від їхньої здатності адаптуватися до змін, використовувати інноваційні технології та ефективно реагувати на ризики. Дискусія щодо викликів і можливостей сучасного світу сприяє формуванню стратегічного бачення та готовності до прийняття управлінських рішень в умовах невизначеності.

**Методичні вказівки до виконання самостійної роботи до теми
«Глобальні виклики, кризи та трансформації бізнесу і культури»**

Питання для самостійного опрацювання

1. *Філософія кризових і антикризових рішень* (Криза як соціальний, економічний та культурний феномен. Філософське осмислення криз у розвитку суспільства та організацій. Криза як загроза і як можливість для трансформації. Концепції невизначеності, ризику та стійкості в сучасній управлінській думці. Антикризове управління як система управлінських рішень, спрямованих на подолання негативних наслідків кризових явищ. Принципи антикризового управління: адаптивність, гнучкість, проактивність, інноваційність. Особливості прийняття рішень в умовах невизначеності та обмеженості ресурсів. Роль лідерства та стратегічного мислення в кризових ситуаціях).

Питання для самоконтролю:

1. Що таке криза в управлінському та соціокультурному контекстах?
2. Які основні підходи до розуміння природи криз існують у сучасній науці?
3. Чому кризу можна розглядати не лише як загрозу, а й як можливість розвитку?
4. У чому полягає сутність антикризового управління?
5. Які принципи є основою ефективних антикризових рішень?
6. Яку роль відіграє лідерство в умовах кризи?

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

7. Чому стратегічне мислення є важливим в управлінні кризовими ситуаціями?

2. *Адаптація культурних інституцій і бізнес-структур до трансформацій міжнародного середовища.* (Поняття адаптації організацій до змін зовнішнього середовища. Глобалізація як чинник трансформації бізнесу та культури. Вплив цифровізації, міжнародної конкуренції, технологічних інновацій і кризових процесів на діяльність організацій. Адаптивність як ключова характеристика сучасної культурної інституції та бізнес-структури. Нові моделі управління в умовах глобальних змін. Цифрова трансформація музеїв, театрів, фестивалів, креативних хабів та культурних підприємств. Міжнародні партнерства, мережеві форми співпраці та міжкультурна комунікація як інструменти підвищення стійкості організацій. Стратегії забезпечення сталого розвитку в умовах невизначеності).

Питання для самоконтролю:

1. Що розуміють під адаптацією організації до зовнішнього середовища?
2. Які глобальні процеси найбільше впливають на сучасні культурні інституції?
3. Як цифровізація змінює діяльність організацій у сфері культури?
4. Які переваги забезпечують міжнародні партнерства?
5. Чому адаптивність вважається стратегічною компетентністю сучасної організації?
6. Які інструменти допомагають організаціям реагувати на кризові явища?
7. Як забезпечити баланс між інноваціями та збереженням культурної ідентичності?

Практичні завдання

Завдання 1. Підготуйте повідомлення на одну з тем:

- Криза як фактор розвитку організації: сучасні підходи до осмислення.
- Антикризове управління у сфері культури та креативних індустрій.
- Лідерство в умовах невизначеності та трансформацій.
- Цифрова трансформація культурних інституцій як відповідь на глобальні виклики.
- Адаптація культурних організацій до міжнародної конкуренції.
- Сталість і резильєнтність культурних інституцій в умовах криз.

Завдання 2. Аналітичний кейс

Оберіть культурну інституцію або культурно-орієнтовану бізнес-структуру (музей, театр, бібліотеку, фестиваль, артцентр, креативний хаб, культурний стартап тощо) та проаналізуйте її діяльність в умовах сучасних викликів.

Орієнтовний план аналізу: коротка характеристика організації; основні виклики та ризики, з якими вона стикається; вплив глобалізаційних процесів та

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

цифровізації; кризові ситуації, які переживала організація; управлінські рішення щодо подолання криз; інструменти адаптації до змін зовнішнього середовища; оцінка ефективності реалізованих заходів; рекомендації щодо подальшого розвитку.

Творче завдання. Підготуйте есе на тему: «Чи можуть глобальні кризи стати джерелом інноваційного розвитку культури та бізнесу?»

В есе необхідно обґрунтувати власну позицію, використовуючи приклади з діяльності культурних інституцій або креативних індустрій.

Рекомендований обсяг – 1000–1500 слів.

Домашнє завдання. Підготувати роздум на тему: «Цифровізація культури: шлях до розвитку чи загроза культурній автентичності?» / «Який глобальний виклик є найбільш небезпечним для культурних організацій і чому?»

Рекомендована література

1. Дарованець К. І. Цифрова епоха: від трансформації культури до змін в її популяризації. *Культурологічний альманах*. 2024. № 2. С. 344–350. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2024.2.42>
2. Денисюк Ж. З. Мистецька освіта в умовах глобалізації та культурних трансформацій сучасності. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2023. № 1. С. 23–28. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.1.2023.277628>
3. Маруховська-Картунова О. О. Розвиток сфери культурних та креативних індустрій в Україні в контексті євроінтеграційних процесів. *Український мистецтвознавчий дискурс*. 2022. Спецвипуск. С. 28–38. <https://doi.org/10.32782/uad.2022.spec.4>
4. Петінова О. Б., Гольденберг О. Г. Глобалізація як виклик культурному різноманіттю: соціально-культурні практики у збереженні національної спадщини. *Наукове пізнання: методологія та технологія*. 2025. № 2. С. 197–203. <https://doi.org/10.24195/sk1561-1264/2025-2-24>
5. Петінова О. Б., Кубаш О. М. Міжкультурний діалог як простір самовдосконалення людини XXI століття. *Вісник Львівського університету. Серія: Філософсько-політологічні студії*. 2025. Вип. 63. С. 191–199. <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.63.21>
6. Тормахова А., Алексієнко О. Цифрова трансформація сучасних українських виставково-експозиційних практик. *Українські культурологічні студії*. 2025. Т. 1, № 16. С. 67–73. [https://doi.org/10.17721/UCS.2025.1\(16\).10](https://doi.org/10.17721/UCS.2025.1(16).10)
7. Jung Y., Vakharia N., Vecco M. (Eds.). *The Oxford Handbook of Arts and Cultural Management*. Oxford : Oxford University Press, 2024. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780197621615.001.0001>

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

8. Komorowski M., Lewis J. The Creative and Cultural Industries: Towards Sustainability and Recovery. *Sustainability*. 2023. Vol. 15. Article 9923. <https://doi.org/10.3390/su15139923>
9. Lin A. C.-H. Emerging Key Elements of a Business Model for Sustaining the Cultural and Creative Industries in the Post-Pandemic Era. *Sustainability*. 2023. Vol. 15. Article 8903. <https://doi.org/10.3390/su15118903>
10. Yan W.-J., Liu S.-T. Creative Economy and Sustainable Development: Shaping Flexible Cultural Governance Model for Creativity. *Sustainability*. 2023. Vol. 15. Article 4353. <https://doi.org/10.3390/su15054353>

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

Практичне заняття № 8

Тема: «Міжкультурна комунікація, мультикультуралізм та міжнародний імідж»

Форма заняття: круглий стіл

Мета:

навчальна: сформувати у здобувачів цілісне розуміння міжкультурної комунікації як чинника ефективної взаємодії в сучасному глобалізованому світі; поглибити знання про мультикультуралізм, толерантність та міжнародний імідж держави, організації й особистості.

розвивальна: розвивати комунікативні компетентності, навички міжкультурного діалогу, критичного аналізу соціокультурних процесів, уміння аргументовано висловлювати власну позицію та працювати в полікультурному середовищі.

виховна: формувати повагу до культурного різноманіття, толерантність, відкритість до міжкультурної взаємодії, усвідомлення значення культурної дипломатії та міжнародного співробітництва.

Обладнання: мультимедійна презентація; картки для обговорення; фліпчарт або дошка; маркери; доступ до інтернет-ресурсів; матеріали кейсів.

Структура заняття

I. Організаційний етап (привітання; перевірка присутності; повідомлення теми, мети та формату проведення заняття)

Проблемне запитання: Чи є міжкультурна комунікація сьогодні необхідною умовою успішного розвитку бізнесу, культури та міжнародного партнерства?

II. Актуалізація опорних знань

Запитання для вступного обговорення:

1. Що таке міжкультурна комунікація?
2. Чим відрізняється міжкультурний діалог від міжкультурного конфлікту?
3. Що означає поняття «мультикультуралізм»?
4. Які чинники формують міжнародний імідж держави?
5. Чому толерантність вважають важливою компетентністю сучасної людини?

III. Круглий стіл: обговорення ключових питань

Питання 1. Філософські засади міжкультурної взаємодії та діалогу культур

Орієнтовні питання для обговорення: Чому культурне різноманіття є цінністю сучасного світу? Що означає діалог культур у глобалізованому суспільстві? Чи можливе повне взаєморозуміння між представниками різних культур? Як міжкультурна взаємодія впливає на розвиток особистості та суспільства?

Підсумкове питання: Які принципи повинні лежати в основі ефективного міжкультурного діалогу?

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

Питання 2. Мультикультуралізм і толерантність як соціокультурний та бізнес-ресурс

Орієнтовні питання для обговорення: Чому мультикультуралізм став важливою характеристикою сучасного суспільства? Які переваги забезпечує культурне різноманіття для організацій та бізнесу? Чи існують ризики та виклики мультикультуралізму? Як толерантність впливає на ефективність роботи міжнародних команд?

Підсумкове питання: Чи можна розглядати культурне різноманіття як конкурентну перевагу організації?

Питання 3. Стратегії міжкультурної комунікації в міжнародному бізнес-середовищі

Орієнтовні питання для обговорення: Які бар'єри виникають у міжкультурній комунікації? Як культурні відмінності впливають на ведення переговорів? Які компетентності необхідні менеджеру для роботи в міжнародному середовищі? Яку роль відіграє культурна дипломатія у формуванні міжнародного іміджу держави?

Підсумкове питання: Які стратегії допомагають досягати взаєморозуміння між представниками різних культур?

IV. Практичний блок

Завдання 1. Аналіз міжкультурних ситуацій

Робота в малих групах.

Кожна група отримує кейс.

Кейс 1. Українська компанія розпочинає співпрацю з японськими партнерами.

Кейс 2. Міжнародний культурний фестиваль об'єднує учасників із різних країн.

Кейс 3. Музей реалізує спільний проєкт із європейськими культурними інституціями.

Кейс 4. Міжнародна команда працює над створенням креативного цифрового продукту.

Завдання: визначити можливі міжкультурні бар'єри; запропонувати способи їх подолання; сформулювати рекомендації для ефективної комунікації; представити результати під час круглого столу.

Завдання 2. Робота з таблицею

Порівняйте особливості комунікації представників різних культур.

Критерій	Висококонтекстна культура	Низькоконтекстна культура
Передача інформації		
Стиль спілкування		

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

Ставлення до часу		
Прийняття рішень		
Ділові переговори		

Після заповнення таблиці обговоріть, як зазначені відмінності можуть впливати на міжнародну співпрацю.

Завдання 3. Міні-форум «Міжнародний імідж України»

Для колективного обговорення: Які фактори формують міжнародний імідж держави? Яку роль відіграють культура, освіта, спорт і бізнес у формуванні репутації країни? Які українські культурні проєкти та бренди сприяють позитивному сприйняттю України у світі? Як сучасні культурні інституції можуть посилювати міжнародний авторитет держави?

V. Підбиття підсумків

Рефлексійні питання

1. Які чинники найбільше впливають на успішність міжкультурної комунікації?
2. Чому толерантність є важливою умовою професійної діяльності в сучасному світі?
3. Як культурні відмінності можуть впливати на діяльність міжнародних організацій?
4. Яке значення має міжнародний імідж для розвитку держави та бізнесу?
5. Які навички міжкультурної взаємодії є найбільш затребуваними сьогодні?

Узагальнюючий висновок. Міжкультурна комунікація є важливою умовою ефективної взаємодії у сучасному глобалізованому світі. Розвиток навичок міжкультурного діалогу, толерантності та культурної чутливості сприяє успішній професійній діяльності, міжнародному співробітництву та формуванню позитивного міжнародного іміджу держави й організацій. Мультикультуралізм виступає не лише соціокультурною цінністю, а й важливим ресурсом розвитку бізнесу, культури та міжнародних відносин.

Методичні вказівки до виконання самостійної роботи до теми «Міжкультурна комунікація, мультикультуралізм та міжнародний імідж»

Питання для самостійного опрацювання

1. **Формування позитивного іміджу держави та культурна дипломатія** (Культурна дипломатія як складова публічної дипломатії та міжнародних відносин. Поняття міжнародного іміджу держави та його роль у сучасному глобалізованому світі. Культура як інструмент формування позитивного образу країни на міжнародній арені. Основні суб'єкти культурної дипломатії: держава,

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

культурні інституції, громадські організації, освітні установи, бізнес-структури та креативні індустрії. Інструменти культурної дипломатії: міжнародні культурні проєкти, виставки, фестивалі, мистецькі обміни, освітні програми, цифрові платформи та медіакомунікації. Роль культурної дипломатії у зміцненні міжнародної репутації держави, розвитку міжкультурного діалогу та просуванні національних інтересів. Особливості культурної дипломатії України в умовах сучасних глобальних викликів).

Питання для самоконтролю:

1. Що таке культурна дипломатія та які її основні функції?
2. Чим відрізняється культурна дипломатія від традиційної дипломатії?
3. Які чинники впливають на формування міжнародного іміджу держави?
4. Які інструменти культурної дипломатії є найбільш ефективними сьогодні?
5. Яку роль відіграють культурні інституції у формуванні позитивного іміджу країни?
6. Як культура сприяє розвитку міжкультурного діалогу?
7. Чому культурна дипломатія є важливою складовою міжнародної комунікації України?

2. Просування українських цінностей у світі через бізнес, культуру та комунікативні технології (Українські цінності як елемент національної ідентичності та міжнародного позиціонування держави. Культура, мистецтво, освіта, креативні індустрії та бізнес як інструменти популяризації України у світі. Роль брендингу територій та національного бренду у формуванні міжнародного сприйняття країни. Використання цифрових технологій, соціальних мереж, медіаплатформ і цифрового контенту для поширення української культурної спадщини та сучасних культурних практик. Креативні індустрії як інструмент «м'якої сили» держави. Значення міжнародних культурних проєктів, фестивалів, виставок, освітніх програм і бізнес-ініціатив для популяризації української культури. Виклики та перспективи просування українських цінностей у глобальному інформаційному просторі).

Питання для самоконтролю:

1. Що розуміють під українськими цінностями у сучасному соціокультурному контексті?
2. Які інструменти використовуються для просування української культури за кордоном?
3. Як бізнес може сприяти популяризації України у світі?
4. Яку роль відіграють цифрові комунікації у формуванні міжнародного іміджу держави?
5. Що таке «м'яка сила» та як вона реалізується через культуру?

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

6. Які сучасні приклади успішного просування українських культурних продуктів можна навести?
7. Які виклики виникають у процесі міжнародної культурної комунікації?

Практичні завдання

Завдання 1. Підготуйте повідомлення на одну з тем:

- Культурна дипломатія як інструмент формування міжнародного іміджу держави.
- Роль культури у розвитку міжкультурного діалогу та міжнародного співробітництва.
- Українська культурна дипломатія в умовах глобальних викликів.
- Креативні індустрії як інструмент просування національного бренду.
- Бізнес і культура як чинники формування позитивного образу України у світі.
- Цифрові комунікації та соціальні мережі у популяризації українських цінностей.
- М'яка сила держави: сучасні механізми реалізації через культуру.

Завдання 2. Аналітичний кейс. Оберіть один приклад культурної дипломатії або міжнародного культурного проєкту України та проаналізуйте його ефективність. *Для аналізу можна обрати:* Український інститут; Book Arsenal; Eurovision Song Contest; Українські культурні сезони за кордоном; проєкт Ukraine WOW; міжнародні виставки українського мистецтва; діяльність культурних центрів України за кордоном; міжнародні фестивалі за участю українських митців.

Орієнтовний план аналізу:

1. Загальна характеристика проєкту.
2. Основна мета та цільова аудиторія.
3. Інструменти міжнародної комунікації.
4. Канали популяризації та просування.
5. Культурні цінності та смисли, які транслиуються.
6. Досягнуті результати та міжнародний резонанс.
7. Вплив проєкту на імідж України.
8. Проблеми та обмеження реалізації.
9. Пропозиції щодо підвищення ефективності.

Завдання 3. Порівняльний аналіз

Порівняйте дві країни (наприклад, Україну та Польщу, Україну та Францію, Україну та Південну Корею) за такими критеріями:

Критерій	Країна 1	Країна 2
Національний бренд		

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

Інструменти культурної дипломатії		
Міжнародні культурні проекти		
Використання цифрових технологій		
Роль бізнесу у просуванні культури		
Сильні сторони міжнародного іміджу		

Підготуйте короткий висновок: які практики можуть бути корисними для розвитку культурної дипломатії України?

Творче завдання. Напишіть есе на одну з тем:

«Культура як інструмент міжнародного впливу держави».

«Чи може культурна дипломатія змінити міжнародний імідж країни?»

«Українська культура як чинник формування позитивного образу України у світі».

«Соціальні мережі та цифрові технології у просуванні національних цінностей».

«М'яка сила України: сучасні можливості та перспективи».

Вимоги до виконання: обсяг: 1000–1500 слів; наявність власної аргументованої позиції; використання прикладів із сучасної культурної практики; формулювання висновків щодо ролі культури, бізнесу та комунікацій у міжнародному позиціонуванні держави.

Додаткове творче завдання (за бажанням). Розробіть концепцію міжнародної комунікаційної кампанії «*Ukraine through Culture*».

Необхідно визначити: мету кампанії; цільову аудиторію; ключове повідомлення; культурні цінності, які просуватимуться; канали комунікації (соціальні мережі, фестивалі, виставки, медіа тощо); очікувані результати та показники ефективності.

Форма подання: презентація (8–10 слайдів) або аналітична записка (2–3 сторінки).

Домашнє завдання. Підготувати есе (2–3 сторінки) на одну з тем:

«Мультикультуралізм: можливості та виклики для сучасного суспільства».

«Роль культури у формуванні міжнародного іміджу держави».

«Міжкультурна комунікація як компетентність менеджера ХХІ століття».

«Культурна дипломатія як інструмент міжнародного співробітництва».

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

Рекомендована література

1. Дарованець К. І. Цифрова епоха: від трансформації культури до змін в її популяризації. *Культурологічний альманах*. 2024. № 2. С. 344–350. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2024.2.42>
2. Драч В. Культурна дипломатія в умовах глобального розвитку суспільств. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2024. № 2. С. 33–38. <https://doi.org/10.32461/2226-3209.2.2024.308270> ([Наукова періодика України](#))
3. Дубовик Н., Шило О. Культурна дипломатія як інструмент міжнародної комунікації України. *Молодий вчений*. 2023. № 4(116). С. 72–76. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-4-116-14>
4. Маслікова І. М. Міжнародне співробітництво у сфері культури в умовах російсько-української війни: культурний аспект. *Українські культурологічні студії*. 2023. № 1(12). С. 4–12. [https://doi.org/10.17721/UCS.2023.1\(12\).01](https://doi.org/10.17721/UCS.2023.1(12).01) ([UCS KNU](#))
5. Петінова О. Б., Кубаш О. М. Міжкультурний діалог як простір самовдосконалення людини ХХІ століття. *Вісник Львівського університету. Серія: Філософсько-політологічні студії*. 2025. Вип. 63. С. 191–199. <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.63.21>
6. Петрова І. В. Культурні та креативні індустрії: проблема визначень. *Питання культурології*. 2022. № 39. С. 63–77. <https://doi.org/10.31866/2410-1311.39.2022.256902>
7. Полякова Ю. В., Шайда О. Є., Степанов А. В. Культурна дипломатія як інструмент міжнародної комунікації. *Вісник ЛТЕУ. Економічні науки*. 2023. № 71. С. 55–61. <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2023-71-08> ([journals-lute.lviv.ua](#))
8. Шевченко М. І. Сучасні концепції міжкультурної взаємодії в умовах глобалізації та сучасних міжнародних відносинах. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2023. № 12. С. 164–179. <https://doi.org/10.31866/2616-745X.12.2023.292413>
9. Aleksandrova O., Kolinko M., Ishchuk A. et al. Understanding Intercultural Communication as a Condition for Sustainable Development. *European Journal of Sustainable Development*. 2024. Vol. 13. № 2. P. 261–277. <https://doi.org/10.14207/ejsd.2024.v13n2p261>
10. Grincheva N. The Past and Future of Cultural Diplomacy. *International Journal of Cultural Policy*. 2024. Vol. 30. № 2. P. 172–191. <https://doi.org/10.1080/10286632.2023.2183949>
11. Jung Y., Vakharia N., Vecco M. (Eds.). *The Oxford Handbook of Arts and Cultural Management*. Oxford : Oxford University Press, 2024. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780197621615.001.0001>

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Філософія бізнесу як галузь сучасного філософського знання: становлення, основні підходи та напрями дослідження.
2. Бізнес як форма соціальної дії, інституціоналізована практика та спосіб продукування соціальних смислів.
3. Онтологічні, гносеологічні та аксіологічні виміри бізнесу.
4. Методологічні підходи до аналізу бізнесу: філософський, культурологічний, соціально-філософський, економічний, антропологічний.
5. Бізнес у контексті модерну, постмодерну та метамодерну.
6. Взаємозв'язок філософії бізнесу з іншими науками.
7. Аксіологічні засади бізнес-діяльності: цінності, норми, ідеали та смисли економічної активності.
8. Філософські концепції бізнес-етики.
9. Корпоративна соціальна відповідальність як соціокультурний феномен.
10. Принципи сталого розвитку та їх філософське осмислення.
11. Соціальна місія бізнесу у сфері культури та креативних індустрій.
12. Культурні, моральні та ціннісні дилеми сучасного бізнесу в умовах глобалізації та криз.
13. Етичні стандарти, кодекси поведінки та відповідальність бізнесу перед суспільством і культурною спільнотою.
14. Бізнес у системі культурних інституцій та соціальних практик.
15. Культура як ресурс і середовище бізнес-діяльності.
16. Виявлення та аналіз культурних потреб суспільства й окремих соціальних груп.
17. Бізнес як інструмент задоволення культурних потреб і реалізації культурних прав.
18. Комунікація бізнесу з органами влади, закладами культури, науково-дослідними установами, громадськими організаціями та засобами масової інформації.
19. Публічний простір, культурна політика та партнерські моделі взаємодії бізнесу й культури.
20. Філософські концепції лідерства та управління людським потенціалом.
21. Лідерство як соціокультурний і ціннісний феномен.
22. Мотивація персоналу як механізм формування спільних цілей та ідентичностей.
23. Професійний розвиток особистості й груп у культурних та бізнес-організаціях.
24. Управління знаннями, компетентностями та творчим потенціалом.
25. Етичні та аксіологічні засади управлінських і кадрових рішень.
26. Філософські та управлінські моделі організації діяльності закладів культури й креативних індустрій.

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

27. Інституційна природа культурних організацій. Економічні, правові та етичні аспекти управління.
28. Баланс культурної місії та економічної ефективності. Стратегічне й операційне управління культурно-орієнтованими бізнес-структурами.
29. Інституційна спроможність і сталий розвиток культурних організацій у ринковому середовищі.
30. Конкурентне галузеве й територіальне бізнес-середовище у сфері культури та креативних індустрій.
31. Методологія стратегічного аналізу бізнесових і соціокультурних процесів. Інструменти оцінювання бізнес-процесів, культурних проєктів і програм.
32. Система показників ефективності. Прогнозування та моделювання розвитку організацій і регіонів в умовах невизначеності та ризику.
33. Глобалізаційні процеси та їх вплив на бізнес і культуру. Цифровізація, технологічні зрушення та нові формати соціокультурних практик.
34. Ризики та кризи у сфері бізнесу і культури. Філософія кризових і антикризових рішень.
35. Адаптація культурних інституцій і бізнес-структур до трансформацій міжнародного середовища.
36. Філософські засади міжкультурної взаємодії та діалогу культур.
37. Мультикультуралізм і толерантність як соціокультурні та бізнес-ресурси.
38. Стратегії міжкультурної комунікації в міжнародному бізнес-середовищі.
39. Формування позитивного іміджу держави та культурна дипломатія.
40. Просування українських цінностей у світі через бізнес, культуру та комунікативні технології.

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Петінова О. Б. Економічна культура як підґрунтя соціальної практики. *Культурологія: Підручник*. Одеса: Університет Ушинського, 2023. С. 184-200. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/16952>
2. Петінова О. Б. Економічна освіта та виховання як стратегічні ресурси формування нової економічної людини в сучасному українському суспільстві. *Сучасні тенденції у філософії освіти: європейські практики та національні перспективи*: монографія. Харків: Факт, 2020. С. 34–60. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/16811/1/Econom%20osvita.pdf>
3. Петінова О., Романенко С., Гращенко Н. Homo economicus та сучасні контексти гуманістичної філософії бізнесу. *Перспективи. Соціально-політичний журнал*. 2024. № 2. С. 180-189. DOI: <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2024.2.23>
4. Підлісний М. М. Проблеми аксіології та шляхи їх вирішення: монографія. Дніпро: Видавець Біла К. О., 2020. 164 с.
5. Liseienko O, Petinova O., Poplavska T., Wright H. Concept of Cultural Practices in the Context of Social and Cultural Activities Management. *Socio-Cultural Management Journal, Серія: Менеджмент соціокультурної діяльності*. №8 (1), 2025. 46–58. DOI: <https://doi.org/10.31866/2709-846X.1.2025.336356>

Допоміжна література

1. Атаманюк З., Петінова О., Поплавська Т. Особливості застосування менеджменту соціокультурної діяльності в соціальних проєктах. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2025. Вип. № 55. С. 136-143. DOI: 10.37131/2524-0943-2025-55-14
2. Дедяєва І. П., Северин-Мрачковська Л. П. Філософія економіки. Розділ 18. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/32437/pos_filos_19_r_18.pdf?sequence=2&isAllowed=y
3. Коннова Н. Економіка цінностей та філософія економіки. *Грані*. 2020. Т. 23 № 3. URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1475>
4. Петінова О. Б. Гольденберг О. Глобалізація як виклик культурному різноманіттю: соціально-культурні практики у збереженні національної

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

- спадщини. *Наукове пізнання: методологія та технологія*. № 2, 2025. С.197-203. <https://doi.org/10.24195/sk1561-1264/2025-2-24>
5. Петінова О. Б., Карастан С. К. Тіньова економіка як соціальний інститут: філософський аналіз на прикладі концепції Ернандо де Сото. *Дόξα / Докса*. № 2, 2025. Одеса. Вип. 2 (44). С. 239-248. [https://doi.org/10.18524/2410-2601.2025.2\(44\).354289](https://doi.org/10.18524/2410-2601.2025.2(44).354289)
 6. Петінова О. Б., Світлицька В. Р. Феномен жінки доби метамодерну. *Грані*. Том 28 № 5, 2025. С. 162-169. DOI: <https://doi.org/10.15421/172614>
 7. Петінова О., Атаманюк З., Поплавська Т. Феномен жінки у сакральному дискурсі соціокультурних практик. *Вісник гуманітарних наук*. № 16, 2026. Миколаїв. <https://doi.org/10.5281/zenodo.18884293>
 8. Петінова О., Дилян Г. Рекламний менеджер у стратегічному розвитку соціокультурної установи та презентації проєктів. *Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку*. № 51, 2025. С. 580–587. <https://doi.org/10.35619/ucpmk.51.1102>
 9. Петінова О., Кубаш О. Міжкультурний діалог як простір самовдосконалення людини ХХІ століття. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. Випуск 63, 2025. Львів. С.191-199. <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.63.21>
 10. Сучасне суспільство, людина, право в умовах глобальних трансформацій : монографія / О. Г. Данильян та ін.; за ред. О.Г. Данильяна. Харків : Право, 2020. 344 с.
 11. Філософія економіки : курс лекцій для здобувачів третього (доктор філософії) рівня вищої освіти / уклад.: Н. В. Мірошкіна, Г. Ю. Суріна. Миколаїв : МНАУ, 2024. 124 с.
 12. Філософія економіки: навчальні матеріали онлайн. URL: https://pidru4niki.com/86772/filosofiya/filosofiya_ekonomiki
 13. Філософія економіки: предмет дослідження, методи та завдання. URL: https://pidru4niki.com/1221060562320/filosofiya/filosofiya_ekonomiki_predmet_doslidzhennya_metodi_zavdannya
 14. Філософія: Підручник. Одеса: Університет Ушинського, 2021. 502 с.
 15. Шанідзе Н. О. Філософія економічної діяльності. Навчально-методичні матеріали лекцій. Харків. 2024. 161 с.
 16. Arutyunyan R., Petinova O. Socio-economic identification of the Ukrainian economy and the consequences of the pandemic crisis. *Multicultural research*. 2023. № 2 (15). P. 15 – 25. URL: <http://kwh.zjhu.edu.cn/2023/0614/c5796a199083/page.htm>

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

17. Dehn M., Needler E., Palka J. Exploring Economics, 2023. URL: <https://www.exploring-economics.org/en/discover/philosophy-of-economicsfoundational/>
18. Petinova O., Tkachenko K. Intercultural communication and managerial sociocultural practices: foreign teachers in the PRC Section XXII. *Архітектоніка соціалізації: людина в ландшафті культури: колективна монографія* / Виткалов В., Виткалов С., Гончарова О. та ін. Warsaw: East European Association of Scientists, 2026. 349. С. 329-344.
19. Polyanska A., Pazynich Y., Petinova O., Nesterova O., Mykytiuk N., Bodnar G. *Formation of a Culture of Frugal Energy Consumption in the Context of Social Security*. ICON. Volume 29 issue 2 (2024). pp. 60-87. DOI <https://doi.org/10.11590/icon.2024.2.03>
20. Poplavska T., Petinova O., Atamaniuk Z., Tkachenko K. Holism in the management of socio-cultural processes. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2026. № 52. С. 509-519. <https://doi.org/10.35619/ucpmk.52.1186>

Інформаційні ресурси:

1. Бібліотека Університету Ушинського: офіційний сайт. URL : <https://library.pdpu.edu.ua/>
2. Електронна англomовна бібліотека : офіційний сайт. URL : <http://pl.bookos.org/>
3. Електронна бібліотека – підручники. URL: <http://www.info-library.com.ua/>
4. Електронний каталог Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. URL: <http://library.nakkkim.edu.ua/>
5. Наукова періодика України : сайт електронних видань закладів вищої освіти і наукових установ України. URL: <http://journals.urau.ua>
6. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: офіційний сайт. URL : <http://www.nbuv.gov.ua/>
7. Наукове пізнання: методологія та технології. URL : <http://np.pdpu.od.ua>
8. Одеська національна наукова бібліотека : офіційний сайт. URL : <http://odnb.odessa.ua/>
9. Перспективи. Соціально-політичний журнал. URL: <http://perspektyvy.pdpu.od.ua/>

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

Розкриття факту делегування завдань генеративному ШІ

Автори заявляють про використання генеративного ШІ у процесі дослідження та підготовки рукопису. Відповідно до таксономії GAIDeT (2025), наведені нижче завдання були делеговані інструментам генеративного ШІ за повного людського нагляду:

- Генерування ідей
- Вичитування та редагування
- Пошук і систематизація літератури

Використаний інструмент генеративного ШІ: GPT-5.3-mini (OpenAI).
Повну відповідальність за фінальний рукопис несуть автори.
Інструменти генеративного ШІ не зазначаються як автори та не несуть відповідальності за кінцеві результати.

Декларацію подав(ла): Оксана Петінова

Додаткова примітка: У процесі підготовки видання для оформлення титульної сторінки було застосовано інструменти штучного інтелекту для генерації візуального зображення за текстовим описом автора. Під час підготовки методичних матеріалів частково застосовувалися інструменти штучного інтелекту для генерації та попереднього структурування завдань до практичних занять і підбору навчальних кейсів із подальшим науково-методичним опрацюванням автором.

Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

Філософія бізнесу та соціокультурних практик: методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи (для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальностей В 10 Філософія / В12 Культурологія та музеєзнавство та третього (освітньо-наукового) рівня вищої спеціальності В 10 Філософія). Одеса: Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» / Розробник та укладач: проф. Петінова О. Б., 2026. 74 с.

Для здобувачів освіти спеціальностей

В 10 Філософія / В 12 Культурологія та музеєзнавство

D3 «Менеджмент соціокультурної діяльності»

В10 «Філософія»